

Nabavljalno zadružništvo v Švici

Švica je prav kmalu prišla v vrsto dežel, ki s svojo poljedelsko produkcijo niso mogle prehraniti prebivalstva. Razlog tega je prirodna struktura zemlje in klimatske razmere. Hribovitost, mnogo jezer, hladno podnebje in dolga zimska doba so mnogo manj primerni za poljedelstvo kot za živinorejo. Slednja se je v Švici zelo razvila, tako da so njene produkte Švicarji celo izvažali.

Porast prebivalstva pa je terjal od ljudi bolj donosnih in dostopnih virov. V zimskih, za živinorejo neaktivnih mesecih so se živinorejci bavili z obrtniškimi deli. Pozneje se je pričelo razvijati obrtništvo prav posebno v mestih, kjer so se s postopno mehanizacijo polagoma osnovala velika obrtniška podjetja, ki so sčasoma izrinila samostojno delo obrtnika in zadobila značaj industrije. Obrtnik z industrijsko konkurenco ni mogel tekmovati, postal je le plačan delavec industrijskih podjetij. Naval z dežele v mesta je ustvarjal veliko število delavnih moči, a manjše povpraševanje in manjše mezde. Pričel se je množiti proletarijat, a v njegovi sredi in okolici pa polno trgovskih podjetij, ki so dobavljala delavcem živila in pri tem čezmerno bogatela. Na ta način je trgovski stan postal zelo donosen in število trgovin je raslo, a obenem z njimi tudi konkurenca, ki se je posluževala vseh načinov v medsebojni borbi. Račun za to je moral plačevati konsument, bodisi v obliki slabega blaga, bodisi slabe mere. Razen trgovcev pa so delavce izrabljali še poslodajavci.

Pred tem izkoriščanjem so se delavci skušali zavarovati v dveh smereh, v ekonomski in politični. V ekonomski organizaciji je delavec skušal ublažiti svoje življenje, v politični organizaciji pa je stremel po prevzemu oblasti v svoje roke, da bi si posredno tudi na ta način lahko pridobil sredstvo, ki bi mu omogočalo izboljšati njegov položaj.

Njegovo ekonomsko organiziranje je bilo uspešno. Že po narodi svojega dela je delavec usmerjen v kolektiv in tako se je tudi v svoji samoobrambni akciji v kolektivu boril proti izrabljanju s strani trgovca. Nastajale so družbe, sicer brez vsake pravne ali ekonomske forme, ki so skušale pomagati proletariatu. Ena od prvih vidnejših

takih družb je bila l. 1777. osnovana „Gesellschaft zur Beförderung und Aufmunterung des Guten und Gemeinnützigen“ v Baslu, ki se je bavila tudi z nabavo živil. Tako zvani „Fruchtvereinen“ so revnim ljudem dobavljali žito in kruh. L. 1844. je bila v Molisu osnovana nekaka akcijska pekarna, ki je pa prodajala tudi druga živila in ki jo smatrajo za najstarejšo nabavljalno zadrugo v Švici. Vendar vse te družbe niso bile registrirane in o njihovem točnem številu in delovanju nismo povsem poučeni. Važna je l. 1847. osnovana baselska „Allgemeine Arbeitergesellschaft“, ki ni delila dobička po vloženem kapitalu, pač pa po nakupih živil — torej je v praksi izvajala ročdel-ska načela, čeprav takrat njenim funkcionarjem še niso bila poznana. Ta baselska zadruga je osnovala tudi svojo pekarno, ki pa je l. 1861. radi izgub morala likvidirati.

Te družbe so švicarskega delavca navajale k organizaciji in mu krepile smisel za samopomoč. V idejni smeri je na razvoj švicarskega zadružnega pokreta zelo vplival veliki švicarski vzgojitelj Pestalozzi, nauki Angležev Owena in Kinga ter Francozov Fourierja in Proudhona.

Tako je mladi Švicar Karl Bürkli s pomočjo tovariša Treichlerja pod vplivom idej Fourierja pričel z akcijo za ustanovitev nabavljalne zadruge v Zürichu, ki je bila l. 1851. res ustanovljena („Konsumverein“) in ki je postala ena od največjih švicarskih zadrug. Ker pa ni delovala po načelih Ročdela, je prišla v roke nekoliko posameznikov ter postala ena največjih kapitalističnih podjetij v Švici.

J. Ruffel je l. 1863. v duhu ročdelskih načel ustanovil zadrugo v Schwandenu, baselski trgovec K. Bernuli pa l. 1865. Občo nabavljalno zadrugo v Baslu, katere član je postal lahko vsak potrošač.

Uspehi nabavljalnih (potrošnih) zadrug in njihovo vedno večje poseganje v gospodarsko življenje pa ni ostalo brez reakcije s strani trgovcev. Tem so sedaj odpadali dobički na račun delavskega razreda. Posledica tega je bila silna gonja trgovstva proti zadrugam, ki se ni omejevala samo na besede, ampak se je izražala tudi v vseh mogočih zaprekah, ki so jih stavljali na pot nabavljalnemu združništvu.

Težke napore je moralo prestati mlado švicarsko združništvo, vendar se je obdržalo in zmagalo. Proti napadom trgovstva in poskusom uničenja se je ustanovila Zveza vseh švicarskih nabavljalnih zadrug, ki je tako postala osrednja opora obrambe proti kapitalizmu.

Pobudo za ustanovitev Zveze je dala züriška zadruga. Ta je sklicala sestanek zastopnikov vseh švicarskih zadrug, na katerem naj bi izdelali smernice za skupno delo in na katerem naj bi razpravljali o vseh problemih, ki zadevajo švicarsko združništvo. Sestanek se je vršil, na njem so se dogovorili o bodoči Zvezi, podrobnosti o tem pa naj bi izdelal poseben odbor, ki bi čez leto o doseženih sklepih na

ponovni konferenci poročal. Toda gospodarske prilike v Švici so se izboljšale, mnogi člani so pričeli odpadati, kajti trgovci so nastavili nizke cene, katerih zadruga niso mogle prenesti, ker niso razpolagale z rezervnim kapitalom. Mnogo zadrug je propadlo, prav tako pa tudi ideja o Zvezi.

Sedež Zveze švicarskih nab. zadrug v Baslu.

Zastoj pa ni bil dolgotrajen. Ustanovile so se nove zadruge, stare so se okrepile s tem, da so uveljavile ročdelske principe. Ko so v Bernu ustanovili nabavljalno zadrugo, so vnovič načeli vprašanje Zveze. Na sestanku v Oltenu (l. 1869.) so premotrili vse, kar je bilo važno, posebno še o skupnih nabavah. Zopet so izdelali načrte pravil in delovanja ter izvolili centralni odbor. Ko pa je izbruhnila francosko-nemška vojna ter je morala tudi Švica mobilizirati, je načrt o Zvezi v drugič propadel.

Ko je E. Pictète poslal nabavljalni zadrugi v Baslu poziv, da naj skliče konference o Zvezi, je misel na njo zopet oživila. Baselska zadruga se je pozivu odzvala in l. 1890. je bila Zveza švicarskih nabavljalnih zadrug v Baslu končno osnovana.

K temu uspehu pa je mnogo pripomogel načrt vlade, ki je predvideval povišanje carin na živila in ki je izzval viharo ogorčenje v vrstah konsumentov. Le-ti so pravilno slutili, da bo novo osnovana Zveza pomenila močno oporo v borbi proti vladni carinski politiki. Tako se je tudi zgodilo. Novi Zvezi je z uspešno akcijo uspelo precej modificirati vladni načrt.

Iz pričetne čisto ideološko-propagandne akcije je prešla Zveza k novim načrtom o skupnih nabavkah zadrug. O tem so sprožili veliko anketo, v kateri so sodelovale vse zadruge in ki je razčistila mnoga vprašanja, posebno o dosedanjem načinu preskrbovanja in dobavljanja v zadrugah. Anketa je odkrila med drugim tudi izrabljanje zadrug s strani dobaviteljev. V tej anketi je igral vidno vlogo O. Scher. Na posebni konferenci je razložil zaključke ankete, njegov oče J. Scher pa je predaval o možnostih skupnih nabav. Pojasnil je med drugim tri možnosti za skupne nabave, in sicer:

1. Ustanovitev osrednjega skladišča Zveze, direkten nakup in odprema;

2. nakup in posredovanje s priključitvijo na kakšno večjo zadrugo;

3. ustanovitev blagovnega oddelka pri Zvezi za posredovanje med dobavitelji in zadrugami.

Kot edino možni način za skupne nabave so zbrali tretjega. Prvi ni bil mogoč radi pomanjkanja obratnega kapitala, drugi pa radi tega, ker bi bil za združno skupnost škodljiv. Sprejeti način je bil začasno najbolj priporočljiv, dokler si Zveza sama ne zbere dovolj denarnih sredstev.

Niso se pa vse zadruge oprijele skupnih nabav. Nekaterim se je zdel ta način podoben varuštvu Zveze in zato poniževalen, druge pa so vplivi trgovstva v obliki podkupnin onemogočili posredovanje Zveze. Ne smemo pozabiti, da so celo nekateri zadrugarji sami smatrali zadruge za trgovska podjetja in se jih posluževali le tedaj, kadar je bilo pri njih blago cenejše kot pri privatnih trgovcih. Zadržni duh je bil še pač malo razvit.

Pri nabavah blaga je Zveza izključila vsako posredništvo veletrgovcev in trgovskih zastopnikov ter s tem izločila njihov dobiček, za kar je lahko znižala cene blagu. Seveda so se tovarnarji v začetku branili, toda končno so morali popustiti, ker je moč Zveze vedno bolj rastla. Zveza se je držala dobavitelja, če ji je dobavljal dobro blago, vzlic nekoliko višjim cenam. V mnogih primerih so pa tudi nekateri dobavitelji pod pritiskom trgovcev ustavili Zvezi dobave.

Dobave blaga iz inozemstva oskrbuje zadrugam Zveza direktno od proizvajalca ali od velikih uvoznških tvrdk preko centralnega zvezinega skladišča; dobave domačega blaga pa direktno iz tovarn, če ni prevoz preko centralnega skladišča z združnimi prevoznimi sredstvi cenejši. Pri nabavah poljedelskih produktov kupuje Zveza večinoma pri poljedelskih zadrugah.

Zveza ima velika skladišča blaga v Baslu (v predmestju Pratteln) Wilflingenu, Luganu in Morgesu. Zelo veliko skladišče je v Baslu. Tu se nahaja vse blago, ki ga dobavlja Zveza zadrugam. Tu so tudi

V. S. K. skladišče v Prattelnu.

oddelki za pakiranje, pražilnice itd. V veliki dvorani so razstavljeni vsi predmeti, ki so v prodaji, pod tekočo številko. Nakup in izbira je tako lahka in točna. Zveza ima tudi svoje potnike, poleg tega pa vzdržuje v mnogih krajih stalne inčasne razstave.

Propaganda s konferencami, časopisjem in okrožnicami je zelo intenzivna.

Švicarske zadruge prodajajo blago po nizkih cenah ter razlika med nakupom in prodajo ni visoka. To razliko uporabijo za režijo, fonde in letna povračila. Zveza sama pa ne daje zadrugam nikakega povračila, pač pa odpade višek in prihranek na razne fonde, na povečanje obratov ter na odpis instalacij, inventarja in nepremičnin.

Kako veliko je poslovanje Zveze povedo številke. L. 1892. je znašal promet 45.614 fr., l. 1893. — 384.524 fr., l. 1895. — 1.134.954 fr., l. 1906. — 10.648.460 fr., l. 1918. — 129.719.746 fr., l. 1920. — 172.028.668 frankov, l. 1937. pa 203.690.642 fr. Napredek je velikanski.

Ta napredek priča o veliki združni zavesti švicarskih zadrugarjev in zadrug ter o nesebičnem delu mnogih združnih voditeljev, ki so še posebej pazili na to, da se zadrugarstvo izloči iz vsakega verskega ali političnega boja. Zveza je svoje poslovanje kar najbolj racionalizirala tako, da je dobavljanje zadrugam brezhibno. O Zvezinih ustanovah bomo govorili kasneje.

Da je Zveza švicarskih zadrug doživela tako velike uspehe, je vzrok tudi v specifično švicarski državni ureditvi. Kot so bile švicarske kantonalne organizacije šibke, tako je Zveza švicarskih kan-

tonov močna. Prav tako kot je švicarska republika kot federativna tvorba kantonov močna, tako je tudi švicarsko združništvo v svoji Zvezi močno. Zato se je tudi večina švicarskih zadrug čvrsto oprijela Zveze in so zadruge že svojčas preko nje nabavljale vse, kar jim je Zveza lahko dobavljala. Od l. 1935. pa je bilo itak uvedeno obvezno nakupovanje zadrug preko Zveze. (Konec prih.)

Sedanji položaj Mednarodne združne zveze

Zadružnike, zlasti one, ki so pazljivo čitali razpravo, katero smo pod naslovom „Združništvo v raznih ekonomskih sistemih“ objavili v letošnjih številkah 1, 2 in 3 „Zadругarja“, bo gotovo zanimal položaj, v katerem se nahaja sedaj naša „Mednarodna združna zveza v Londonu“.

Ko se je izvedel jeseni lanskega leta dogovor, ki so ga nepričakovano sklenili državniki v Monakovem, je naročil glavni odbor mednarodne združne zveze njenemu generalnemu tajniku g. H. l. May-u, naj sestavi posebno poročilo o ustroju položaja Zveze glede na spremembe, nastale v politični sestavi evropskih držav. To poročilo, o katerem je glavni odbor le kratko govoril meseca februarja na svoji seji v Zürichu, bi se moralo meseca septembra razpravljati na seji Zveze v Kodanju. Ali izbruhnila je vojna, ki ovira napredek civilizacije in tudi razvoj Mednarodne združne zveze, predvidena seja je morala odpasti. Ker se pa koristnost tega poročila o sedanjem stanju Mednarodne združne zveze nikakor ni zmanjšala, nasprotno in zlasti, ker sta češki tragediji sledili sedaj še razbitje in delitev poljske države, je — s predstavko seveda, da je naša trdna in neomajna volja: Mednarodna združna zveza more načrtano pot za uresničenje svojih idealov nezmoteno hoditi naprej — prid tega poročila še večji. Zato je Mednarodni združni vestnik v izvlečku podal to zanimivo poročilo v septemberski številki, in po njem ga priobčujemo tudi mi.

Drastične spremembe, ki jih je doživel zemljevid Evrope, prehodi celih pokrajin iz enega sistema vladanja v povsem drugega in učinki, ki so jih imele te činjenice pretekle mesece na članice mednarodne združne zveze, zahtevajo brezpogojno, da se premotri sedanji položaj zveze in ugotovi, je li naj Mednarodna združna zveza svojo dosedanjo politiko potrdi in pridrží, ali pa, naj jo na novo oblikuje in začne smotrno ukrepati tako, da nove smernice koristno izvede.

Ta važni problem se je pojavil in usiljeval že preje. Dejansko mu je zveza tudi začela posvečati svojo pozornost, ko so pred leti

nastopile spremembe družabnega reda in ko so te spremembe bile leta 1937. na kongresu v Parizu žarišče raznih poročil. Že pred več leti se je odtujilo zvezi italijansko zadružništvo, deset let kasneje je sledil izstop nemških zadružnikov.

Tem, ki so izven Mednarodne zadružne zveze, se je pridružilo avstrijsko zadružništvo, pri katerem se je za trdno upalo, da bo zopet doseglo popolno avtonomijo, svobodo za razvoj, pa je zgubilo še ono prostost, ki jo je imelo. Udarec, ki ga je zadalo razkosanje Češko-slovaške meseca oktobra lanskega leta demokratičnim ustrojem sploh, je pod vplivom protizadružniških sil izločil iz Mednarodne zadružne zveze nadaljnji nacionalni zadružni pokret. (Po zadnjih dogodkih je prišlo na vrsto slednjič poljsko zadružništvo, o tem pa g. May še ne piše, ker je njegovo poročilo sestavljeno že meseca februarja).

Če hočemo razmotrivati to vprašanje, se nam zdi popolnoma naravno, da ga pretehtamo po naslednjih treh vidikih:

1. Splošna presoja posameznih sedaj obstoječih sistemov vladanja;
2. obseg in značaj njihovega vpliva na zadružništvo;
3. analiza dejanskega stanja članstva Mednarodne zadružne zveze.

Če nam služijo te točke za izhodišče, bo vsekakor možno stvoriti zaključke, ki naj bodo temelj bodoče politike in delovanja Mednarodne zadružne zveze. V gornjem vrstnem redu bomo skušali podati objektivno sliko stanja in razmer Mednarodne zadružne zveze kot so danes.

Posamezni politični sistemi.

Težko je podati dovolj obsežno in podrobno grupacijo raznih političnih in socialnih sistemov, ki so se pojavili tekom zadnjih 10 let. Za posebnosti nekaterih novih ustav potrebujemo fino merilo pravne analize, če hočemo ugotoviti prvine, ki so skupne politični organizaciji izvestnega števila držav. Iz vidika gospodarske organizacije in politike je pogosto zelo težko ugotoviti razlike v državah, ki imajo diametralno nasprotno politične sisteme.

V splošnem se pa morejo posamezne države pravilno podeliti na sledeče tri glavne skupine:

I. Demokratične države,

v katerih parlamentarni sistem, demokratično vladanje, svoboda govora, javna zborovalna pravica in prostost tiska ter združevanja niso v državni ustavi samo predvidene, temveč so življenjska načela vse politične in administrativne organizacije države. Ta skupina obsega v Evropi: Veliko Britanijo in njene kolonije ter dominione, ki se

sami vladajo, Belgijo, bivšo Češkoslovaško, Dansko, Finsko, Francijo, Holandsko, Norveško, Švedsko, Švico in (bivšo) Španijo; v Ameriki: Združene države severnoameriške, Kanado in Argentinijo.

II. Avtoritarne države,

v katerih je ohranjena zunanja oblika demokratične in parlamentarne vladavine, ki pa daje v praksi politični opoziciji zelo malo ali celo nič možnosti, da zamenja obstoječo vlado. V teh državah, ki jih vladajo izvestne politične skupine, ki so prišle na krmilo ali z „državnim udarom“ ali, ki izrabljajo gotove ustavne predprave krone ali državnega glavarja, more javno mnenje uveljavljati svoj vpliv v tisku ali v formalno obstoječih političnih strankah in po različnih drugih javnih združbah, ki imajo v nekaterih državah še pristno demokratično podlago. Države, ki spadajo v skupino avtoritarnih držav, moremo deliti v tri podskupine:

a) avtoritarne države, ki s pomočjo korporacij spajajo avtokratično vlado z neke vrste korporacijsko organizacijo industrije in trgovine. Korporacije zastopajo različne poklicne interese (delavce, poljedelce, svobodne poklice itd.) in so organizirane po poklicnih načelih. Dokler ni bila marca meseca leta 1938. priključena k Nemčiji, je spadala Avstrija v to skupino; njej pripadajo tudi Grška in v nekem oziru še Letonska in Romunija;

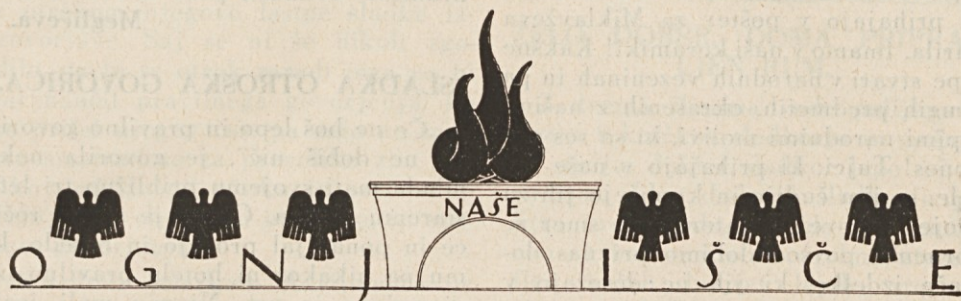
b) države, v katerih je modifikacija demokratičnega načela omejena na politično strukturo, ni pa v občutljivi meri razširjena na organizacijo gospodarskega in socialnega življenja države;

c) države, v katerih se avtoritarno vladanje opira na diktaturo vojaštva in se izvršuje pogosto v oblikah, po imenu enakih onim v parlamentarnih državah. Sem spadajo Brazilija in nekaj drugih južnoameriških ljudovlad, z izvestnimi omejitvami tudi Japonska.

III. Totalitarne države,

v katerih je zamenjala parlamentarno vlado diktatura ene politične stranke, ki si je izvojevala monopol in, v katerih obvladajo gospodarsko in socialno organizacijo korporacije, s pomočjo katerih izvaja ta politična stranka gospodujoč vpliv na vsa področja gospodarskega življenja. Popoln primer totalitarne države so seveda Italija, Nemčija, Portugalska in Španija. Tudi U. S. S. R. spada v vrsto držav, kjer je diktatura ene same politične stranke nadomestila parlamentarno vlado. Razlikovati pa moramo med socialnimi nameni in socialnim temeljem nemške in fašistične diktature na eni strani in začetkom ter prizadevanji sovjetskega režima na drugi strani. Dočim sta nastali prvi iz poskusa, ki so ga izvedle organizirane sile posedujočih in gor-

njih plasti naroda, da uidejo razdejajočim posledicam socialnega razkroja, predstavlja pa slednji prvotno odločen poskus delavskih množic in kmetov zamenjati fevdalno avtokracijo s socialističnim organizacijskim sistemom. Zunanja podobnost med sovjetskim režimom in fašističnimi ter tako zvanimi „narodno-socialističnimi“ državami nikakor ne sme zastreti te bistvene in osnovne oblike. (Konec prihodnjič.)

PRAZNIKI SE BLIŽAJO.

Niso danes v Evropi vse rodchine tako srečne, da bi vsi člani praznovali božične praznike skupaj v toplih, varnih domovih in v nevtralnih državah. Na milijone ljudi, mož, žen in otrok je tik pred zimo razkropljenih po svetu, lačnih, prezebljenih, bolnih in obupanih. Zgubili so svoje domove, očete, može, brate in prijatelje. Kakšni bodo prazniki teh nesrečnih ljudi, kakšen bo Miklavž teh malih brezdomcev! Med najsrečnejše narode se lahko štejemo mi Jugoslovani, da živimo v tako dobri in varni domovini. Koliko je ljudi danes na svetu, ki nimajo več domov in domovine sploh. Zdaj šele se lahko zavedamo velike sreče, da imamo domovino, ki je naša last, kjer smo mi gospodarji. Koliko rodbin trepeče prav v teh dneh v naši domovini, da se bodo morali izseliti, ker so tujci v naši državi, mi pa bomo ostali na naši zemlji, neprizadeti bodo ostali naši domovi in naše rodchine.

Čeprav se bo tudi pri nas sčasoma poznalo, da je vojna v državah, s katerimi smo imeli trgovske zveze, vendar nam ne bo zmanjkalo stvari, ki

so za naše življenje neobhodno potrebne. Naša rodovitna zemlja ima vsega, kar potrebujemo, za vse tuje izdelke in pridelke imamo nadomestilo, ki je morda boljše in lepše. Krivično bi bilo od nas, če bi zahtevali od države, da nam uvozi iz tujine stvari, ki nam niso nujno potrebne za življenje. Zdaj je prišel čas, da se obrnemo sami vase, da spoznamo sami sebe. Učimo se od naših sosedov, ki uvažajo samo tiste stvari, katerim doma ni nadomestka in so res neobhodno potrebne zanje. Njihova narodna dolžnost in njihov ponos jim veleva, odklanjati vse, kar ni domačega izvora. Ob vsaki priliki poudarjajo oblasti in organizacije, naj ljudje odklanjajo izdelke iz tujih dežel. Vzbudimo se že enkrat tudi mi, in začnimo spoštovati našo domačo industrijo, naše domače izdelke, na katere gledajo tako poželjivo tisti, ki jih danes nimajo.

Letos bo tudi Miklavž imel posebne dolžnosti. Tudi on bo moral nakupovati igrače in druge stvari, ki so bile izdelane v naši domači delavnici. Nobene igrače tujega izvora ne sme letoš dobiti naš otrok! Kakšne lepe

igrače izdelujejo že zdaj naše domače industrije! Miklavž naj si samo ogleda dobrepoljske igrače. Ne samo lepe, temveč tudi trdne in vzgojne so. Pri vsaki igrački lahko otrokom povemo toliko dobrega in lepega o Slovencih in naši lepi domovini sploh. Kaj naj povemo otroku o igračah tujega izvora? Kakšne prekrasne stvari, ki prihajajo v poštev za Miklavževa darila, imamo v naši keramiki! Kakšne lepe stvari v narodnih vezeninah in pa drugih predmetih, okrašenih z našimi lepimi narodnimi motivi, ki so res naš ponos! Tujci, ki prihajajo v naše dežele, se jim čudijo in kupujejo jih za svoje domove. V katero koli smer se obrnemo, povsod dobimo pri nas domače izdelke, ki jih ne dosežajo v lepoti tuji predmeti. Preden se bo Miklavž odločil, kupiti to in ono, bo gotovo skrbno obrnil vsako stvar, da se bo prepričal, če je res domač izdelek. Tako bo storil v vsaki državi, kamor bo prišel! Dolžnost je to nje goval!

Ničesar nam ne manjka v Jugoslaviji in zato bi bilo greh, če bi mi radi vojne v drugih krajih sveta grenili otrokom Miklavževo veselje. Otroška leta kaj hitro minejo in z njimi vse nedolžno veselje, ki ga občutijo ob Miklavževih darovih. Imamo ljudi, ki tako radi vsak čas ponavljajo, da je vojna in da ne morejo tega in onega, pa čeprav se njihovi dohodki niso izpremenili. Naj otroci uživajo ta svoj praznik, ne kratimo jim tega njihovega veselja.

Tudi božični prazniki ne smejo imeti pečata vojne. Vojne pri nas ni in je tudi ne bo. Praznujmo te dneve prav tako spokojno in veselo, kakor smo praznovali vse praznike po svetovni vojni. Pozabimo, da je vojna zunaj naše dežele in uživajmo prav radi tega še bolj našo skupnost in naš domove.

Po nekaterih delih naše domovine so letos posebno dobro obrodili orehi in lešniki. Rozine in mandeljne uva-

žamo, zato jih letos odklanjajmo in delajmo potice samo iz tistih sadežev, ki smo jih pridelali na domači zemlji.

Če bo letos zmanjkovalo oranž, dateljnov, banan in drugih sadežev, bomo na njihova mesta postavili naša dobra jabolka, naše suho sadje, pa orehe in lešnike, ki so po okusu in hranilni vrednosti prav toliko vredni.

Megličeva.

SLADKA OTROŠKA GOVORICA.

„Če ne boš lepo in pravilno govoril, pa ne dobiš nič“, je govorila neka mlada mati svojemu približno tri leta staremu sinčku. Otrok je stezal ročice in ponavljal prošnjo in besedo, ki mu pa nikakor ni hotela pravilno izgovorjena iz ust. Njegov mali jeziček ni mogel izgovarjati besed tako razločno kakor jih je izgovarjala njegova mati, ki je bila stara morda trideset let. Ko se je otrok dovolj namučil, je začel milo jokati. Šele sedaj se ga je mati usmilita in mu dala obljubljeno stvar. Ta mati je bila toliko nevedna, pa tudi brezsrčna, da ni niti pomislila, da otrok fizično ne zmore izgovorjave, ker njegov jeziček še ni dovolj razvit.

Morda je ta žena kdaj čitala, da je treba z otrokom samo pravilno govoriti, ni pa tega nauka pravilno razumela, da zahtevamo pravilnega govorjenja z otroci samo od odraslih ljudi, nikakor pa ne od otrok, ki se še uče govorjenja.

Ker se otrok nauči jezika od svoje matere, zato bi ona nikoli ne smela govoriti slabe slovenščine, pa tudi ne spačenega otroškega govorjenja. Res je čudno, zakaj se nam zdi, da je za male otroke tako primerno, če rečemo: boš spančkal, boš papcal, boš čičkal, boš hodkal, boš jokcal itd? Govorimo, kakor da je te vrste govorjenje za otroka laglje razumljivo in da se ga bo hitreje naučil. Tako govorjenje bi bilo treba v pogovoru z otrokom popolnoma opustiti.

Drugo vprašanje pa je govorjenje, ki ga otrok sam izoblikuje. To otroško govorjenje je dostikrat tako sladko, da nam je skoro nemogoče, da bi ga ne posnemali. Sicer tudi to ni prav, ker ne smemo nikoli pozabiti, da se otrok ne uči sam od sebe, temveč od nas, pa je vendar nemogoče zapovedati, da bi se mi sami ne posluževali z otrokom njegove lastne sladke izgovorjave. Saj se ni še nikoli zgodilo, da bi se otrok zaradi tega ne bi bil naučil pravilnega govorjenja, ko je prišel njegov čas, pa zato ne smemo smatrati to za preveliko zlo. Koliko nedolžnega užitka in sreče užijejo starši ob takem otroškem in svojem govorjenju!

Sosedova hčerkica Adrijančica je prihajala vsak dan k meni na obisk. Še ko je bila stara štiri leta, je rekla „hlku“, namesto lahko in „Zabrek“, namesto Zagreb. Neki dan je prišla spet k meni in jaz sem jo vprašala: „Adrijančica, si bila včeraj v Zabreku?“ Adrijančica: „Saj ni tako prav, kakor vi pravite, gospa.“ Jaz: „Kako pa moram reči, Adrijančica?“ Adrijančica: „Morate reči Za... Zá—brek!“... Od tistega časa nisem jaz nikoli več rekla Zabrek, zdelo se mi je, da bi bila otroka s tem žalila. Ona se je še včasih zagovorila, toda jaz sem vedno preslišala. Kmalu, prekmalu tudi ni več rekla: „Hlku pogledam tole gospa?“ Zdaj živi moja zlata Adrijančica že leto dni v „Zabreku“ in govori samo hrvaško, meni pa se zdi, da ni bila nikoli tako sladka kakor takrat, ko je govorila slovensko in ko sem morala njene besede ugibati.

Pustimo otroke, da izgovarjajo besede po svoje, ker jih drugače ne morejo. Nekateri otroci govorijo preje kakor drugi. Morda so že med temi malimi taki, ki prisluhnejo materini govoric in skušajo mater čim bolj posnemati. Največ pa je odvisno od telesnega razvoja otroka. Slabo hranjeno in v negi zanemarjeno dete, se

tudi telesno in duševno ne more tako razvijati kakor dobro negovano dete.
Megličeva.

P R E H R A N A

ZELO DOBER, DOMA PRIPRAVLJEN RUM.

Z dvema žlicama vode polijemo v kozici 8 koščkov sladkorja in mešamo na ognju, dokler sladkor lepo ne zarumeni. Zdaj dodamo sladkorju pol litra vrele vode, v vodo pa denemo eno skrbno umito in drobno zrezano figo, kakih dvajset lepih, zrezanih rozin, en klinček, lupinico ene limone, šibico vanilije, ali pa zavitek vanilijinega sladkorja. Vse skupaj malo pokuhamo in ohladimo ter precedimo, da imamo čisto vodo. Tej vodi dodamo 2 dkg rumove esence in pol litra najfinejšega alkohola. Rum nalijemo v steklenice, jih dobro zapremo ter jih položimo na čist, zračen, suh in ne presvetel prostor. Čim starejši je rum, tem boljši je.

Namesto čistega alkohola, ki je zelo drag, moremo uporabljati tudi domačo slivovko ali tropinovec, ki ga je prav letos precej pri nas. V tem primeru moramo vzeti dvakratno količino domačega žganja, ker je čist alkohol 100% močnejši od domačega žganja.

Rum mora biti vedno pri hiši. Rum ne odreče nikoli. Sleherna močnata jed pridobi na okusu in vrednosti sploh, če kanemo v testo nekaj kapljic. Neko čisto majhno količino alkohola potrebuje telo vsak dan sproti. Ta mala količina pa je prav v teh kapljicah ruma. Nekateri ljudje trdijo, da je ruski čaj šele potem dober, če mu dodamo ruma in limone. Rum lahko dodamo vsakemu drugemu čaju iz domačih rož. V naglici je rumov punč prav dober. Dve do tri

žličice ruma polijemo z vrelo vodo, v kateri smo skuhali sladkor, pa imamo pripravljeno toplo pijačo v izrednih primerih. Punča ne smemo nikoli ponuditi otrokom, ker je v njem preveč alkohola.

ŠIPEK.

Šipek, ali kakor ga po domače imenujejo po nekaterih krajih Slovenije, „babji zob“, je sadež divje rože, ki raste vsepovsod, po vrtovih, plotovih in gozdovih. Pravijo, da imajo tista zrna, od katerih odpadejo listi in potem dozore, največ vitaminov. Morda jih imajo kar celo abecedo! V laboratorijih proizvajajo iz šipka zdravila, in sicer za take bolnike, ki trpijo na pomanjkanju vitaminov, pa so zaradi tega različno bolni. Zadnje čase opažamo po časopisih oglase prekupčevalcev, pa tudi lekarn, ki vabijo nabiralce, naj jim prinesejo šipek.

Kot zelo dobro domače zdravilo ga je priporočal že župnik Kneip. Šipkove jagode, strte z lesenim kladivom in kuhane na vodi, lajšajo in zdravijo žolčne kamne. Šipkov čaj urejuje delovanje ledvic in črevesja. Onemogli in stari ljudje pridejo spet do moči, če uživajo čaj iz stolčnega šipka, ki smo ga preje par ur namočili v mrzli vodi. Po tričetrtturnem kuhanju mu dodamo malo cimeta, nekaj grenkih mandeljnov, medu in mleka, prevremo in čaj je pripravljen. Takega čaja moramo izpiti dnevno dve skodelici.

Iz šipka tudi lahko napravimo dobro žganje za okrepitev želodca. Peščico šipka operemo in ga očistimo semena. V dva litra dobrega domačega žganja denemo četrt kilograma kandisovega belega sladkorja in pa očiščene šipkove jagode. Steklenico dobro zamašimo in jo pustimo na hladnem prostoru nekaj tednov ležati, preden žganje rabimo. To žganje je dobro uživati, seveda v malih količinah, v primeru naglega hudega hujšanja.

Iz šipkovih cvetov napravljen čaj je zelo dober proti pljučnim boleznim in ga je priporočati posebno tistim, ki radi bruhajo kri. Ta čaj je dober tudi pri želodčnih in črevesnih krčih. Kuhamo polno žlico cvetja na skodelico čaja.

DOBER IN ZDRAVILEN ČAJ ZA NAŠE ZIMSKE POTREBE.

Posušen šipek, ki ga dobimo na trgu, dobro operemo in steremo z lesenim kladivom ter ga za nekaj časa namočimo v vodo, v kateri ga bomo skuhali. Preden pristavimo k ognju, mu dodamo nekaj listov od jagode, nekoliko lipovega cvetja in eno zrezano figo. Čaj osladimo s sladkorjem ali medom ter mu dodamo par kapljic ruma ali limone. Tak čaj pijemo vso zimo namesto ruskega, ki je drag, po vrhu je pa še škodljiv za naše živce.

M.

ŠIPKOVO VINO.

Dva litra šipkovih jagod operemo v mlačni vodi in očistimo muh in pecljev. Ko je šipek suh, ga stresemo v pet do šest litrov velik kozarec. V kozici kuhamo 3½ litra vode z 1½ litra sladkorja in ohlajeno zlijemo na šipek. Kozarec pokrijemo s papirjem ali čisto krpo ter ga postavimo za osem dni na vrh štedilnika. Kozarca ne smemo zavezovati, biti mora samo pokrit. Deveti dan pa kozarec neprodušno zapremo, postavimo ga v kuhinji na kredenco ali omaro in ga pustimo tam 3 mesece. Po preteku tega časa tekočino odlijemo v steklenico, na vsedlino pa nalijemo še en liter vode, v kateri smo kuhali pol kg sladkorja in jo ohladili. Zdaj kozarec takoj hermetično zapremo in ga postavimo nazaj na omaro za druge 3 mesece.

Šipkovo vino je zelo zdravilno. Dajemo ga lahko v malih količinah tudi otrokom, če so slabokrvni ali če so preboleli kako bolezen.

M.

ZDRAVA BREZMESNA HRANA.

Naš član nam piše:

Bil sem mesojedec prve vrste. Kot volk sem pri kosilu in večerji čakal na meso. Tudi za južino (malico) sem si rad privoščil — seveda v kolikor so mi to finance dopuščale — kak pri-grizek iz mesa. Pa sem večkrat slišal od starih ljudi, da je mesna hrana škodljiva, če jo uživamo redno ali v prevelikih količinah. Končno sem si stvar vzel k srcu in sem sklenil, da bodi odslej vsaj moja večerja brez mesa. Sprva sem seveda pogrešal mesnih jedi, pa sem se le privadil, zlasti še, ko sem ugotovil, da izginja-

jo polagoma težave, ki sem jih bil preje imel s svojim želodcem.

Mlečni riž, mlečna kaša, krompir s surovim maslom, kostanj s kavo itd., to je sedaj jedilnik za mojo večerjo. Seveda sem z vpeljavo nove dijetne prenehal tudi s pijačo (pa ne smete misliti, da sem bil preje baš pijanec!). To se pravi, popoldne ali zvečer pijem le še lipov ali kamiličen čaj in temu podobno. Počutim še izbornost in zdi se mi, da sem kar preroben. Ves srečen in zadovoljen sem.

(Poskusite, dragi čitalci, isto tudi vi, vsem vam želi enak uspeh — uredništvo).

K-n:

Poljaki in Poljska

La, sotto giorni nubilosi
e brevi,
nasce una gente, a cui l'morir
non dole (Petrarca)*

Tragična usoda, ki je zadela drugi največji slovanski narod, je prišla za marsikoga nepričakovano, najbolj nepričakovano morda za poljski narod sam. Kje so pravi vzroki tako nenadne katastrofe Poljske, danes še ne moremo z gotovostjo povedati. Nekaj pa lahko trdimo: Poljski narod sam svoje nesreče ni zakrivil. Njegova tragična krivda je le v tem, da v zgodovinsko odločilnih trenutkih ni imel sposobnih voditeljev, ne političnih ne vojaških.

Pa pustimo razmišljanja o krivdi; to je, oziroma bo stvar zgodovinarja, ki bo nekoč iz daljše perspektive lahko pravilneje presodil tudi to poglavje zgodovine poljskega naroda. Nas, ki smo po krvi in jeziku tako blizu temu od usode tako kruto prizadetemu narodu, naj na tem mestu zanima na kratko orisana zgodovinska pot,

* Tam, kjer so dnevi oblačni in kratki, se rodi narod, ki mu ni težko umreti.

po kateri je hodil od časov, ko se je bil naselil na svojih sedanjih plodnih poljanah in postal važen činitelj v žitju kulturnih evropskih narodov.

O zgodnji preteklosti Poljakov nam ni mnogo znanega. Čujemo nekaj o rodu Poljakov, toda samo v krajevnem pomenu. Okoli l. 1000. po Kr. čitamo o veliki skupini rodov s skupnim imenom Ljahi. Kot imena posameznih teh rodov se navajajo: Poljani, Vislani, Šlezani, Mazuri. V neprestanih borbah z Nemci so se ti rodovi združili in skupno branili svojo zemljo. Vodstvo v teh bojih je prevzel rod Poljanov, od tod ime Poljaki. Poljani so dali združenim rodovom tudi prvo vladarsko dinastijo Pjastov.

Za prvega Pjasta Mječislava (proti koncu 10. stoletja) so se Poljaki pokristjanili. Mječislavov sin Boleslav Hrabri je Poljsko silno razširil. Pridobil ji je Pomorjansko, Prusijo, Malo Poljsko, Gornjo Šlezijo, Moravsko, Češko, vzhodno Galicijo in severno Ogrsko. Toda po njegovi smrti je začela tedaj močna država propadati. Pridobljene dežele so se druga za drugo odcepile, celo od pravega jedra Poljske je šlo mnogo ozemlja v izgubo.

V tej dobi slišimo torej o prvem poizkusu združitve poljskih in čeških dežel. Poizkus pa ni imel trajnega uspeha, ker so nemški kralji to, zanje vsekakor veliko nevarnost, preprečevali z medsebojnim izigravanjem Čehov in Poljakov.

Za Boleslava III. Krivoustega (l. 1102—1138) se je Poljska zopet dvignila, ali zopet samo začasno. Nesložni nasledniki in močni sovražniki so jo slabili. Že tedaj se je tudi pojavila tista, v bodoči usodi Poljakov tolikokrat odločujoča šiba božja: šlahta, t. j. plemstvo. Plemstvo si je lastilo neomejene pravice do kmeta in države. Gledalo je le na lastno korist. Moč države je čimdalje bolj pešala. Začela se je istočasno tudi germanizacija, zlasti v mestih in trgih. Gospodarstvo, trgovina in obrt je bila večinoma v nemških rokah. Med posameznimi kneževinami, v katere je bila država razkosana, so vladali stalni prepiri. Jasno je, da pri takih razmerah na zunaj država ni mogla nuditi pravega odpora. Prišlo je tako daleč, da so radi medsebojnih sporov posamezni knezi klicali tujce na pomoč. Na ta način se je začel v poljske notranje zadeve mešati tudi Nemški viteški red. Le-ta je zasedel Vzhodno Prusijo in s tem Poljski zapri pot do morja. Poleg tega so vladarji malih poljskih kneževin naseljevali Nemce tudi v čisto poljskih pokrajinah, tako v Šleziji in na Poznanjskem.

Lepša in slavnnejša doba je napočila za Poljake z nastopom vladanja kralja Kazimirja Velikega (l. 1333.—1370.), zadnjega iz rodo-vine Pjastov. Ta si je osvojil tudi Volinijo in Galicijo. Po njegovi smrti je zavladal na Poljskem ogrski kralj Ludovik. Njegova hči Ma-

rija se je poročila s poganskim litvanskim kraljem Jagielom, ki se je obenem s svojim narodom pokristjanil. Od tedaj je bila Litva združena s Poljsko. Ta združitev je nemilo zbudila Nemški viteški red, ker mu je zaprla nadaljnje njegovo prodiranje proti vzhodu. Zato je začel z vojnimi pohodi proti Poljski, ki so se končali z bitko pri Grünwaldu (l. 1410.) s popolno poljsko zmago. Odslej je bilo na Poljskem konec odločujočega vpliva nemških križarjev. L. 1466. je bila s torunjskim mirom Zahodna Prusija prisojena Poljski. Vzhodna pa Nemškemu viteškemu redu.

Ko so bile tako začasno urejene razmere med Poljsko in Nemčijo, so se zaporedoma pojavili drugi zunanji sovražniki: Turki, Tataři, Rusi.

Ko so Turki podjarmili Romunijo, so začeli stalno vpadati v jugovzhodne poljske dežele. Tudi Tataři so v dobi, ko so neomejeno gospodarili v ruskih pokrajinah, čez Ukrajino neprestano pošiljali svoje divje horde nad Poljsko in ji prizadevali mnogo težav. V bojih z Rusi so hoteli Poljaki nadomestiti svoje izgube na zapadnih mejah na vzhodu. Deloma se jim je to posrečilo. Osvojili so si Ukrajino, za časa poslednjih Jagieloncev tudi Polesje in Kijev. Tedaj je bila Poljska največja evropska država, ki pa je slonela na lončenih nogah. Vse pridobitve na vzhodu so bile le začasnega značaja. Na zahodu pa so medtem odpadli tudi Brandenburška in Zahodna Prusija. Notranje težave, ki jih je državi povzročala šlahta, so bile vedno večje. Če je bilo treba državo braniti ali voditi vojno, so morali vladarji vedno plemstvu priznavati nove koncesije. Plemiči so delali, kar so hoteli. Če je le eden izmed njih v parlamentu (sejmu) glasoval še proti tako umestnemu zakonu, je ta propadel („liberum veto“). Ta pravica šlahte je imela za državo najtežje posledice in je prvi in pglavitni vzrok končnega propada Poljske v 18. stoletju.

Ko so Poljaki izvolili za kralje ljudi iz švedske dinastije Wazov, je prišlo do sporov med poljsko in švedsko vejo te dinastije, kar je imelo za posledico šestdeset let trajajoče vojno stanje med obema državama. V tej vojni je Poljska mnogo trpela. Pojavili so se tudi zopet Turki s svojimi vpadi. Šlahta je s svojim brezobzirnim postopanjem v Ukrajini izzvala upor Kozakov, ki jih je vodil hetman Bogdan Hmielnicki in ki so ga podpirali tudi Rusi in Tataři (l. 1648.). Poljska je morala Rusiji prepustiti del Ukrajine s Kijevom, Turki pa so si pozneje vzeli tudi Podolje. To dobo opisuje slavni poljski romanopisec Sienkiewicz v svojih delih „Z ognjem in mečem“, „Potop“ in „Mali vitez“.

Slava poljskega orožja pa je še zablestela z zmago kralja Jana Sobieskega nad Turki pred Dunajem (1683). Toda Poljska je vedno bolj slabela, dočim so postajali njeni sosedje vedno močnejši in se

tudi vedno bolj vmešavali v njene notranje zadeve, zlasti za časa vladanja Avgusta II. in III. (iz saške rodbine). Ko je bil s podporo ruske carice Katarine II. izvoljen za kralja Stanislav Poniatowski, se je vpliv Rusije na Poljskem še bolj povečal. Na drugi strani je prišlo do trenja med pravoslavnimi in protestanti (radomska konfederacija) ter med katoliki (barska konfederacija). Prišlo je do notranje vojne, v katero je posegla tudi Rusija. Katarina II. je že takrat mislila na aneksijo cele Poljske, toda pruski kralj Friderik II. Veliki in avstrijska cesarica Marija Terezija sta tudi zahtevala vsak svoj delež. Tako je prišlo (l. 1772.) do prve delitve Poljske. Rusi so vzeli ozemlje vzhodno od Zapadne Dvine in Dnjepra, del Bele Rusije in Ukrajine, Prusi Pomorjansko (brez Gdanska in Torunja), Avstrija pa Galicijo (brez Krakova). Ostale pokrajine so tvorile okrnjeno Poljsko do l. 1795. Iztreznjeni radi bridkih izkušenj, so Poljaki začeli misliti na reforme. Uvedli so dedno monarhijo in odpravili „liberum veto“ (ustava od 3. maja 1791). Toda bilo je že prepozno. Mnogi niso bili zadovoljni z reformami in so našli podporo v Rusiji. Carica Katarina II. se je vnovič pogodila s Prusijo in izvršila se je druga delitev Poljske (l. 1795). Rusiji je pripadel ostanek Bele Rusije, Podolja, Ukrajine in Volinije. Prusom pa Gdansk, Torunj, del Mazovije in Velikopoljske. Poljaki so se pod vodstvom Tadeja Kosciuszka hlabro ali zama branili. Sledila je še tretja delitev Poljske, s katero je pripadlo Rusiji ozemlje do Buga in Njemena, Avstriji Malopoljska s Krakovom, Prusiji pa ostanek Velikopoljske z Varšavo ter del Litve. Poljske ni bilo več (finis Poloniae)!

Za časa napoleonskih vojsk je bila Poljska delno obnovljena (Vojvodina Varšavska), s padcem Napoleona pa je doživela svoj konec tudi ona. Definitivna razdelitev poljskih pokrajin se je izvršila s kongresom na Dunaju (l. 1815) in se takrat določeno stanje do konca svetovne vojne ni spremenilo (l. 1919).

Pod tujim jarmom so Poljaki hudo trpeli. Razmeroma najbolje se jim je godilo v bivši Avstro-Ogrski, kjer so imeli včasih celo odločujočo vlogo. Svetovna vojna je Poljakom prinesla zopet svobodo (Polonia restituta). Versajski mir je prisodil novi državi vse čisto poljske pokrajine, toda brez delov Bele Rusije in Ukrajine, ki so si jih Poljaki pridobili v vojni z boljševiki (l. 1921.).

Po dvajset let trajajoči samostojnosti je Poljska vnovič razpadla. Ali in kdaj ji bo solnce svobode zopet zasijalo?

* * *

Poljski narod. Poljaki se med seboj manj razlikujejo kot drugi slovanski narodi, Čehi in Slovaki, Srbi, Hrvati in Slovenci ali

pa Rusi. Če obstojajo med njimi razlike, so te komaj opazne. Poljake zato ne moremo deliti na več plemen, kvečjemu lahko ugotovimo med njimi več ali manj med seboj razlikujočih se skupin. Te skupine so velikopoljska, malopoljska in mazurska. Nejasno je še vprašanje pripadnosti protestantskih Kašubov, ki živijo na Pomorjanskem. Nekateri jih prištevajo Poljakom, drugi pa samostojni veji dosedaj že izumrlih pomorjanskih Slovanov.

Glede na zunanjo podobo nahajamo pri Poljakihi več tipov. V ravnini ob Visli predstavlja zunanja slika Poljaka srednjevisokega človeka, svetlih las, oči in kože, z zmerno kratkoglavostjo. Zanimivo dejstvo je, da so Poljaki telesno zelo podobni Velikorusom.

Duševno predstavljajo Poljaki najbolj evropsko usmerjene Slovane. Stalen stik z Nemci, globoko v stoletja segajoča kultura jim je vtisnila viden pečat. Duševno tvorijo veliko nasprotje primitivnemu Rusu. Poljaki so hraber in odporen narod, nagnjen nekoliko k misticizmu. Njihovi pogledi segajo daleč v preteklost, ko je bila njihova zgodovina slavna in blesteča. To jih mnogokrat vodi k zaključkom, ki niso vselej koristni zanje.

Po veri pripadajo Poljaki večinoma katolikom. Del Mazurov je protestantske vere.

L. 1882. so našteali v Rusiji, Nemčiji in Avstro-Ogrski 12 milijonov Poljakov. Vendar uradne statistike Nemčije, Rusije in Avstro-Ogrske Poljakom niso bile naklonjene in so njih število prej zmanjševale, kot pa točno navedle. L. 1921. je bilo Poljakov v Poljski 17.789.000 v Nemčiji 475.000 Poljakov in 580.000 dvojezičnih (ki govorijo poljski in nemški jezik, torej Poljakov), v Evropi in v ostalem svetu je bilo l. 1921. ca. 2.650.000 Poljakov. Gibanje poljskega prebivalstva je sledeče: na 1000 prebivalcev pride 8'8 sklenjenih zakonov, 33'6 porodov in 17'4 smrtnih primerov. Prirastek je torej 16'2, kar znaša letno 575.000 ljudi.

Bivša poljska država je obsegala 390.000 km² s 35.000.000 prebivalci. Od teh je bilo Poljakov ca 25.000.000, 9.000.000 Ukrajincev in Belorusov, 2.500.000 židov, ostali so Nemci, Litvanci in drugi. Pretežno agrarna država (ogromna produkcija rži in krompirja) je tudi v industrijski delavnosti igrala pomembno vlogo. Producirala je volno, bombaž (mesto Lodz središče poljske oblačilne industrije), predelovala je les in rude. Industrijo je podpiralo izredno razvito rudarstvo, katerega glavni centri ležijo v vzhodni Šleziji (črni premog, cink, železo, svinec). Rudniki kamene soli v Bochnyi in Wieliczki so svetovno znani.

Josip Vandot:

Splavarji

(Konec.)

Lojz je bil že daleč doli, ko sta se tovariša gori še vedno mučila z orjaškim hlodom, ki ga je bila voda vrgla na pesek in se je zdaj z vsemi močmi branila, da ga sprejme nazaj in ga odnese naprej. Lojz se je zdaj trudil s hlodi, ki so se bili ustavili tam, kjer sta dve široki skali zapirali potoku pot, da se je mogel zaganjati naprej le skozi ozko vrzel, ki jo je bila voda izsekala med obema skalama. Potok je tudi delal širok in globok tolmun, po katerem so se hlodi sukali sem ter tja in zaman iskali izhoda. S pomočjo kavlja na dolgem drogu jih je Lojz rinil do vrzeli in spuščal drugega za drugim skoz njo. A misli mu niso bile pri delu, misli so mu bile v dolini in so se sukale okrog Malke. Iskale so njenih oči in so hotele prodreti v njihovo globino.

„Malka, skoro že leto dni se imava rada,“ je govoril v šumenje divjajočega potoka. „A laži še nisem slišal v tvojih besedah in je nisem videl v tvojih očeh. Malka, kaj je s teboj? In kaj je s Petrom?“

Zabredel je v tolmun, da bi z roko naravnal zadnji, trmasti hlod skozi vrzel. Voda mu je brizgnila do vratu in čutil je, kako se mu je silen vrtinec pričel oklepati okrog nog. Z vso spretnostjo je porinil hlod naprej, da je gladko in naglo spolznil skozi vrzel. Hotel je bresti nazaj na breg, a vrtinec se je oklenil njegovih nog tako, da jih še premakniti ni mogel. Napel je vse moči, da bi se izvil iz silnega vodnega objema. A zaman — vrtinec ga je tiščal k tlom, voda se mu je usipala v obraz, da mu je pričela pojemat sapa, in z rokami in nogami se je prizadeval, da bi se izvil iz vrtinca in ubežal pogubi. Tal že ni več čutil pod nogami, ker mu jih je vrtinec izpodnesel, in tedaj je vedel, da ga vsak hip zagrne voda in ga izpusti šele tedaj, ko bo mrtev.

„Malka, kaj je s teboj in Petrom?“ je zagrgral, ker ga je voda že pričela dušiti. Zadnjikrat je zakrilil z rokami in je vedel, da je prišel konec.

Peter in Šmonček sta z brega gledala njegov strahotni boj. Pravkar sta porodu prišla navzdol in sta se ustavila, ko sta zagledala

Lojza, borečega se sredi vrtinčastega tolmana. Mrzla zona je oblila Petra in nehote se je pokrižal. A že ga je minil ves strah in posmejal se je skoro škodoželjno.

„Da ga Malka vidi sedajle, kaj bi rekla?“ je pomislil in čudna slast se mu je razlila po duši. „In če Lojz izgine med temi vrtinci, bi bila Malka vendarle moja. Moja kljub temu, da se je sinoči pod hruško stiskala k Lojzu. Malka in njene oči in slast njenega telesa...“

„Za božjo voljo, Peter!“ je Šmonček zarjovel. „Lojz se potaplja, skočiva mu na pomoč... Za Kriščevo voljo!“

A Peter se ni gnil. Z roko si je gladil znojno čelo in zdaj je čutil, da mu je iz srca izginilo vse gorje, ki ga je grizlo že od sinoči. Postalo mu je lahko in je bil že trdno prepričan, da je Malka njegova, samo njegova, sedaj, ko se je vrtinec oklenil Petra in ga potaplja nekam, od koder ni več rešitve in vrnitve. Zdaj, ko prihajajo lepi časi, o katerih je premišljal in preudarjal že toliko let...

Šmonček je bil umolknil. Skočil je v vodo in bredel proti potapljačemu se Lojzu. A kmalu je uvidel, da ne more nikamor naprej, ker je tolmun preglobok in mu voda vsak čas zraste čez glavo. Zato se je ustavil. Trdno se je z nogami uprl v peščena tla in je z obema rokama iztegnil drog. Železni kavelj se je zapičil Lojzu za suknjičev ovratnik in Šmonček je vlekel, da so mu kosti pokale.

„Pomagaj, Peter!“ je vpil v divjem strahu. „Lojz je že skoro pod vodo...“

Peter pa se še vedno ni premaknil z mesta, kakor da ga je bog ve katera moč prikovala na prod. Od znoja mokri lasje so se mu pričeli ježiti, roke so se mu iztegnile, kot bi hotele zgrabiti Lojza in ga siloma izvleči iz vode ali pa ga še globlje potisniti v vrtinec. Začel je vpiti, a še sam ni vedel, kaj vpije in kaj hoče s svojim vpitjem. Samo to je vedel, da je Malka rešena zanj, če zdajle Lojza ne reši nihče.

„Tri dni bo mogoče jokala in tolažil je bom,“ mu je govorilo v slastni misli. „In potem bo moja, bolj, kot je bila Lojzova. In ji bom gledal v tiste lepe oči...“

A hipoma ga je zazeblo do mozga, da se je stresel silovito. Ali ji bo mogel pogledati v oči on, ki stoji tu in mirno pusti, da se Lojz potaplja? V očeh mu bo videla zapisano, da je on kriv Lojzeve smrti, saj bi ga zdaj lahko rešil, če bi skočil v vodo in pomagal slabotnemu Šmončku. Preklinjala ga bo in mu pljunila v obraz, kadar koli ga sreča, in njenih oči ne bo videl nikoli. Na vasi bodo s prstom kazali za njim, še mati mu pokaže hrbet in še mesta ne najde nikjer, da bi se skrila s svojo sramoto. S pestjo je davi hotel udariti Lojza v obraz, a zdajle je udaril samega sebe in v obrazu mu ostane znamenje, da se z njim ne bo upal pokazati živemu človeku.

„Gorjel!“ je zastokal v divjem strahu. „Za Kriščevo voljo, Malka, pomagaj!“

A že je bil v vodi in jo je bredel do ramen. Lojza je vrtinec pravkar stisnil v presek med obema skalama, a potisniti ga ni mogel naprej, kajti v tistem hipu ga je Peter z vsemi močmi zagrabil za rame in ga silovito potegnil nazaj. Vrtinec je šinil skozi presek in se razbil ob skalah.

Peter je vzravnal Lojza, da se je postavil na noge. Lojzev obraz je bil ves zelen in zabuhel. Z las mu je curljala voda in trikrat je nevšečno zakrilil z rokami. Izpljunil je vodo, ki so mu jo bila usta polna, in je zaprhal na ves glas. A že se je rdečica razlila po njegovem obrazu in Lojz se je naglo prerinil skozi vodo na prod.

„Zlodjeva voda!“ se je posmejal s svojim navadnim smehom. „Nisem verjel, da je tako močna, ko je nič ni, če jo stisneš v pesti. Pa me je pošteno zgrabila za vrat.“

Kljub temu, da so bili vsi trije do kože premočeni, so spet pobrali droge in šli ob vodi navzdol in spravljali zaostale hlode naprej. A teh je bilo tu doli le malo, ker je voda tod tekla skoro po ravnem in ni bilo po produ nobenih skal. Bližali so se že jezu, kjer so se hlodi ustavljali in jih je stari Brezen z dvema pomočnikoma sproti vlačil na suho. Premraženi in utrujeni so odšli domov, da se preoblečejo in ogrejejo.

Tema je že legla na gorski svet, ko je Peter prišel do Lojza. da ga odvede v krčmo in tam po stari splavarski navadi izpijeta nekaj litrov kuhanega vina. Vso pot sta molčala in molčala sta tudi še v krčmi, ko se je vroče vino kadilo pred njima na mizi. Obema se je zdelo, da stoji med njima Malka in jima brani govoriti, brani radi tega, ker pozna njuno vročo kri in se boji, da se ne zgrabita, ker ima rada oba.

Vino ju je pričelo prijetno razgrevati. Petru je postajalo v glavi vedno jasneje in môra ga ni več tlačila v srcu. Čutil je, da se je rešil nečesa neprijetnega in zoprnega, kar ga je mučilo že ves ta dan. Na dušek je izpil polno čašo in je pogledal Lojzu naravnost v obraz.

„Hlode smo srečno splavili v dolino,“ je rekel. „Zdaj imamo nekaj let mir. A spomladi splavimo vaše.“

„Če Bog da, jih bomo,“ je odgovoril Lojz.

In spet sta molčala in nista vedela, kaj bi govorila. Gledala sta v vino, ki se je cekinasto svetilo v steklenici in je bilo polno toplote in dobre volje. Peter je spet izpraznil polni kozarec in je nenadoma udaril s pestjo po mizi.

„Lojz, kaj je s tabo in kaj je z Malko?“ je vprašal in glas mu je bil popolnoma hripav.

„Nič,“ je Lojz odgovoril mirno. „Pred pustom se vzameva, ker že mora tako biti. Našo mater zvija skrnina že preveč. In me naganja, naj se oženim. Pa se bom, da bo mir.“

Molčala sta spet in strmela v vino. A tedaj se je Lojz zasmel, da je njegov smeh zvenel po vsi krčmi, ki pa je bila skoro prazna. „A kaj je s teboj in Malko?“ je vprašal.

„Kaj hoče biti?“ je Peter skomignil z rameni. „Gledal sem za njo, ker sem mislil, da nima nikogar. No, pa mi je tu pa tam neumna misel zlezla v pamet. In nisem vedel, da je Malka že tvoja. Tako je in bo tako.“

Vino ju je razgrela in jima razvezalo jezik. In sta govorila velike besede in se nista mogla nagovoriti. Pozno je že bilo, ko sta spoznala, da sta že napol pijana. Zato pa sta vstala in odšla proti domu. Sredi vasi se je Peter ustavil.

„Lojz, ti se pred pustom oženiš,“ je rekel in prijel tovariša za rame. „A ne boš se sam. Skupaj napraviva ženitnino. Oče me nagovarja, naj vzamem Polonjekovo. Pa jo tudi bom. Čedna in prijetna na vsak pogled. Še zdajle jo grem klicat in zlodej me naj vzame, če se že nocoj ne domenim z njo vse, kar treba.“

Zavil je v temno ulico in Lojz je slišal njegove korake še potem, ko je bil že gori pri cerkvi. V pozdrav mu je zavriskal, a Peter mu ni odgovoril, ker je že slonel ob zamreženem oknu na vrtni strani Polonjekove domačije in v kamrico govoril najslajše besede, kar jih je poznal.

Vrisk je slišal le stari cerkovnik, pa se je prebudil. Nevšečno je zagodrnjal in zaklel sam pri sebi. A takoj se je ustrašil kletve in greha. Pobožno se je pokrižal, se obrnil proti steni in zaspal v treh trenutkih...

Bogastvo siromakov

Uborna koča vdove Agate je ždela na robu smrečja v Mali vasi. Tu je gospodinjala mati z osemletno hčerjo Slavo. Posebno pridno delata danes, tik pred božičem. Posla je čez glavo. Hišico je treba po stari šegi dostojno očediti in urediti, četudi se mislita pod noč odpraviti v sosedni trg Orehovico, kjer je Agatina sestra Rotija že nekaj let v gostilni „Pri lipi“ za kuharico. Na sveti večer jima je doma presamotno, zlasti odkar je nesreča hotela, da se je gospodar Jernej pri gozdnem delu na smrt ponesrečil. Odpeljal ga je sicer tovarnik urno v bolnico, toda vrnil se ni več. Pokopali so ga na takem prostoru ljubljanskega pokopališča, da so mu ljudje gomilo skoraj poteptali

in zabrisali. Sedaj ga ne bi našel noben od maloštevilnih pogrebcev, kar se jih je udeležilo žalnega spreveda z Zaloške ceste do Sv. Križa.

„Vzemi si šal, pojdeva!“ je velela mati popoldne ter ogrnila ogo-ljeno „kocano“ okoli pleč.

Zunaj je snežilo z burjo. Kakor da se lasajo zračni duhovi, je cvililo in tulilo nad glavami in okoli ušes. Sipek sneg je potnicama z ledenimi iglami zbadal v obraz.

„Še nikdar se mi ni zdela Orehovica tako daleč“, je potožila že-nica svoji ljubljenci.

„Kaj vam je, mamica? Nekam utrujeni ste videti“, je zaskrbelo hčer, ki plaho tišči upehano mamico za roko in posluša, kako na desni v hribu Petelinjeku zavijajo — volkovi ali vetrovi? Kar nenadoma se je znočilo, osobito odkar stopata skozi jelovo hosto. Veje žalostno ječijo. Temu pravijo preprosti ljudje, da se duše vicajo. Pri tem jih vselej zona spreleti. Neznana groza je tudi prešinjala naši vrli znanki.

Zdajci se vdova spotakne ob korenino: okorno je telebnila na trda tla. Oči so se ji zaprle.

„Mama, vstanite! Kaj ste si storili?“ jo strahoma kliče mladenka in stiska svoje solzno lice k materinemu. Mraz jo pretresa. Polt ji je posinjela, udje otrpnili. Na njen klic ni drugega odgovora kakor bu-čanje vrhov in bičanje ostrega snega.

In naša sirota Slavica leže k svoji dobri materi... Toda kaj se godi? Na jasi okoli obeh trpink kipi proti nebu mogočno drevje. Snežni puh je izginil z vej in rogovil, namesto njega visijo zlati plodovi. Vse na okrog stoji raznotero cvetje in širi opojne vonjave. Na mäh se oglasi slastna godba. Veliki angeli čudovite miline pihajo v dolge trobente ali ubirajo strune na harfah. Takega prizora Sla-vica še ni doživela... Sredi njih pa — glej — se pomika nalahno in se tal ne dotika krasna gospa v široki halji iz višnjevega žameta. Na temenu ji blesti šapelj iz demantov in draguljev, svetlih ko zvezde.

Otrok iztegne roke proti sijajni prikazni.

„Jaz sem Preblažena“, se oglasi lepa neznanka, „to je pa moj Sin, ki se je nocoj rodil.“

Slavica bi se rada približala srčkanemu kodrolasu, toda vsi udje so ji odreveneli. Niti z mezincem ne more ganiti.

„Kje pa sem, Prečista devica?“

„V raju si, dete moje. Poglej tamle svojo mater, kako je srečna.“ In mladenka zagleda svojo blago roditeljico, ki v beli halji, posuti z biseri, vsa zadovoljna in lahka ko pero stopa skozi paradiž.

„Mama, vzemi me s seboj!“

Med tem pa ledeni krivec rjove in razsaja skozi božični večer, da se drevje vdano priklanja in otožno škriplje.

* * *

V bližnji vasici Globeli se dviga ponosen kmetski dom, skoro gradič, kjer gospodari posestnik Golob s svojo postarno ženo. Nocoj se je na lovu nekoliko zakasnil in prišel šele v mraku domov. Prinesel pa je nenavaden plen: napol zmrzlo dekletce. Gospodinja je poskrbela za vse potrebno, da se je ubožica osvestila in se osvežila. Imela je pred leti sicer troje otrok, dve deklici in dečka, vendar je nemila kuga vse tri podavila. Zato se je kar razveselila, ko je videla, da je najdenka prav ljubeznivo bitje.

„Jo bova pa midva vzela za svojo“, je rekla možu, ki se ni kar nič upiral. Pozorno je stregla bolnici in ji dajala, kar je dobila po shrambah najboljšega. Prinesla ji je tudi vsakovrstnih igrač iz porcelana, medveda iz kosmatega blaga in drugačnih zanimivosti.

Ko je dekletce okrevalo, se je vedno živeje spominjalo prizora, ki se je bil pokazal v blodnji: Devica z otročičem, nje mati, ki slovesno stopa proti stolu Vsemogočnega, čudežni krilatci, ki znajo tako milo svirati... Vsa potrta in pobita je molčala na ponudbe svoje nove matere in dve solzi sta ji zdrknili po licu.

„Kaj pa ti je, pristrčno dete, česa bi rada?“ je poizvedovala dobrodušna Golobovka. „Poglej, kako lepe reči sem ti prinesla. Jesti imaš, kolikor ti srce poželi. Pomisli tudi na to, da boš delala veselje nama dvema: novemu očetu in meni, svoji drugi materi. Tako čedno sobico imaš, dobro je zakurjena, prijazno posteljico smo ti preskrbeli, v njej spiš kakor prava španska kraljica. No, ali ti kaj manjka in ali pože-liš še česa?“

Deklica ne mara žaliti svoje izvrstne skrbnice, zato molči.

„Si mar nesrečna pod našo streho?“ sili pisana mati v pohčerenko. „Tak povej no vendar, kaj te teži in tišči!“

Slava strmi skozi okno proti sivemu nebu, koder se podijo čemerni oblaki in zagrinjajo sinje trate. Roke sklene na prsih in zašepeta kakor v zamiku:

„Ne bodite hudi, mama. Ampak nič na svetu ni več lepo, kadar je človek nebesa gledal. Oh dajte, naj grem nazaj v sveti raj!“

* * *

Preko štirideset let je odcurljalo v morje večnosti, kar mi je babica Neža pravila to podeželsko zgodbico. Kot otrok sem jo čisto drugače razumel nego danes, ko sem prekoračil pet križev. Ob njej si zdaj mislim marsikaj, česar se poprej nisem spomnil. Tako mi

prihaja na um, da je vsakdo na tem svetu po svoje srečen in zadovoljen. Učenjak goji znanost ali vedo za razvedrilo, umetnik se potaplja v umetnost: glasbo, kiparstvo, slikarstvo, pesništvo, pripovedništvo, dramatiko. Nekaj je ostalo še za nemaniče in nikogoviče: njih domišljija jim blaži križe in težave, lajša in slajša trpljenje, kakršno jim naklada Višja moč na njihovem potu skozi življenje. Tudi ubožec je po svoje lahko bogatin, ako zna pravilno gledati na dogodke in okolico.

Anton Debeljak

Mark Twain:

Kako sem bil tajnik senatorja

Sedaj nisem več tajnik senatorja. Dva meseca sem se držal kar dobro, toda naprej ni več šlo, čim so se pokazale posledice mojega delovanja. Tedaj sem mislil, da je najbolje, če podam ostavko. Stvar se je odigrala takole:

Nekega jutra precej zgodaj me je poklical moj šef, in kakor hitro sem uvrstil (seveda brez njegove vednosti) nekaj bistrih besednih iger v njegov budžetni govor, sem se pojavil pred njim.

Njegova ovratnica je bila neurejena, njegovi lasje razmršeni; zdelo se je, da mu neka notranja nevihta prizadeja precej neprilik. V svoji roki je držal zavoj pisem in po tem sem mogel razumeti, da je pacifiški sel že prispel.

„Mislil sem, da ste vredni zaupanja,“ je pričel.

„Da,“ sem odgovoril.

„Izročil sem vam pismo nekaterih mojih volivcev iz Nevade, ki so zahtevali, da bi se jim dal poštni urad na Baldwinovem Ranchu. Prosil sem vas, da bi jih prepričali kolikor mogoče spretno, da jim poštni urad ni prav nič potreben.“

Malo bolje sem se počutil. Odgovoril sem:

„Oh, gospod, vsaj sem to storil!“

„Da! ... No dobro! Prebral vam bom vaš odgovor:

Washington, 24. novembra.

Gospodom Smithu, Jonesu in drugim!

Gospodje, kakšnega vruga vendar boste začeli s poštnim uradom na Baldwinovem Ranchu? Prav nič vam ne bo koristil. Če bi prihajala pisma tja, bi jih vi itak ne znali brati; vrhu tega bi denarna pisma, ki bi šla skozi vaše roke, imela prav malo izgledov, da bodo prišla tja, kamor so naslovljena. Potem bi iz tega nastale za nas vse prav čedne zgodbice. Ne! Naj vam ne

prihaja v glavo, da bi imeli poštni urad. Čutim, da bi bilo to podobno blaznosti. Ali veste, kaj bi zares potrebovali? Dober zapor — dober in prostran zapor; občinsko šolo prav tako. To bo vsaj vam vsem koristilo in vas osrečilo.

V tem smislu bom takoj vložil predloge.

Iskreno vdani

Mark Twain,
za James W. N., senatorja.

„Poglejte na kak način ste vi odgovorili. Ti ljudje pravijo, da me bodo obesili, če bom še kdaj stopil na njihovo zemljo. In jaz sem prepričan, da bodo to storili.“

„Pri moji veri, gospod, jaz nisem vedel. Nisem hotel nič drugega kot prepričati jih.“

„Ah! V resnici ste jih prepričali! Sedaj pa še drug primer. Dal sem vam prošnjo nekih ljudi iz Nevade, ki so prosili, da bi dosegel, da bi kongres priznal metodistično cerkev Nevade. Dejal sem vam, da jim odgovorite, da bi takšen zakon precej dvignil zakonodavstvo države. Kaj ste vi pisali?“

Washington, 24. nov.

Reverendu Johnu Halifaxu in tovarišem!

Obrnite se na svet vaše države radi vaše spekulacije. Kongres se ne zanima za religijo. Toda nekoristno je, če se brigade za to. Vaš predlog je smešen. Vaši verniki so preveč ubogi na duhu, v morali, v pobožnosti, v vsem. Pustite propasti svoj predlog. Sram bi vas moralo biti! Takšno je moje mnenje. Vi končujete svojo prošnjo s temi besedami: „In mi bomo večno molili.“ Po mojem mnenju ste tega krvavo potrebni.

Vaš udani

Mark Twain.

„To sijajno pismo me uničuje v duhu mojih pobožnih volivcev. Toda da bi bil moj politični umor popoln, je moja usoda hotela, da sem vam izročil to spomenico mestnih svetnikov iz San Francisca. Želeli so, da bi kongres pripoznal pravice mesta do zemljišč ob morški obali. Prosil sem vas, da bi jim pisali dvoumno pismo, ki bi se izogibalo vsakemu namigavanju na vprašanje zemljišč. Poslušajte to!“

Washington, 27. novembra.

Gospodje!

George Washington, častiti oče našega naroda, je mrtev. Njegova življenjska pot je končana za vselej. Ugasnil je 14. decembra 1799. In sedaj nam pridete vi in govorite o zemljiščih ob morski obali!

Kaj je slava? Naključje... Sir Isaac Newton je videl pasti jabolko. Odkritje je bilo samo po sebi plehko, toda njegovi sorodniki, ki so imeli mogočne zveze, so napravili iz vsega tega afero in v trenutku je ta mož postal slaven. Spomnite se tega!

Častivredne okamenine! Pišite mi še kdaj! Nič ni boljše za zdravje kot prijateljsko dopisovanje. Mi bomo vedno srečni, ko bomo poslušali vaše čivkanje.

Vaš zvesti

Mark Twain.

„Vaše pismo je grozno, katastrofalno!“

„Gospod, jaz ga obžalujem; toda zdi se mi, da se natančno izogiba vprašanju zemljišč.“

„Izginite od tod! Jaz sem končal! Ti nesrečniki mi ne bo nikdar oprostili. Izginite od tod za vedno!“

Vzel sem te besede kot prikrito namigavanje na dejstvo, da ne potrebuje več mojih uslug. Podal sem mu svojo ostavko. In nikdar več ne bom tajnik senatorja. Te ljudi ne morete nikdar zadovoljiti. Nič ne znajo in ne cenijo vaših naporov.

Poslovenil V. B.

Z A D R U Ź N I V E S T N I K

Obvestilo našim zadrugarčkom.

Da vam ne bo treba beliti si glave, kaj vse bi prosili ljubega Miklavža, da vam prinese, vas obveščamo kar mi, katere stvari je Miklavž naročil v naši združni trgovini, da naj jih pripravimo zanj. Ko boste brali te vrstice, pa mu hitro pišite, da bo dobil vaša pisma pravočasno in ne bo potlej kake pomote. Zadnje dni pred svojim godom ima Miklavž in angelčki toliko dela, da jim prav lahko „uide“ kakšna mala želja njegovih malih.

V galanterijskem oddelku imamo pripravljene za Miklavža smučke vseh velikosti in z vso pripadajočo opremo: jermena, blago za smučarske obleke v raznih barvah in vrstah, toplo perilo, flanelaste srajce, volnene jopice, tople čepice, gorke rokavice in nogavice, smučarske čevlje za vsako otroško nogo, pa tople copatke, da prezeblji smučarček lahko hitro skoči vanje, ko se ves premražen vrne domov s „triglavske smuke!“ Tam

stojijo po vrsti sanke in si jih lahko ogledate že prej, če Vas pot zanese v Ljubljano in našo prodajalno.

Za otroke smo Miklavžu pripravili letos posebno veliko izbiro igrač. Svetujemo našim otročičkom, naj si letos želijo domačih lesenih igrač, ki so lepe, slikovite in so jih delali naši revni ljudje. Miklavž bo vesel takega naročila, saj bo s tem dal zaslužiti našim najrevnejšim ljudem, da bo tudi oni sami lahko kaj drugega, na primer toplo perilo, prosili Miklavža za svoje otroke. Bodite, otroci, pravi, verni Jugoslovani in prosite ljubega Miklavža samo za take igrače, ki so naše domače. Tako delajo tudi drugi otroci po svetu. Igrače bodo že preje razstavljene v naši združni trgovini, pa si jih lahko ogledate in določite, katere želite, da vam Miklavž prinese.

Za punčke, manjše in večje, smo pripravili Miklavžu male celulozne bebi-

ce, za večje pa punčke s krasnimi glavici. Te večje punčke so sedaj še brez obleke, zato pa v pismu na Miklavža točno označite, če želite že oblečeno punčko, ali pa naj Miklavž prinese samo punčko in pa blago za oblekco in perilce, ki ga boste s pomočjo mamice same sešile. Za male otročičke imamo pripravljene ropotuljice, pa mehke mucke, zajčke in medvedke. Za punčke, ki se že zanimajo za gospodinjstvo, pa smo pripravili štedilnike, namizno in kuhinjsko posodje, likalnike in druge take gospodinjske potrebščine. Za šolske deklice imamo Miklavžu na razpolago volno v vseh barvah za pletenje jopice, rokavic in nogavic in razne predtiskane prtičke in volno in prejice vseh vrst in barv.

Miklavž nam je letos naročil, naj pripravimo zanj tudi vse šolske potrebščine, ker marsikateremu našemu otroku še kaj manjka do popolne šolske opreme. Miklavž ima zdaj pri nas na razpolago, da odnese lepe šolske mape za zvezke, zelo lične škatljice za peresa, svinčnike in držala, ravnila, gumice, peresnike in svinčnike vseh vrst, pa zvezke za vsakega otroka.

Miklavž je mislil tudi na dolge večere in ledene zimske dni, pa bo letos obdaroval otroke tudi z različnimi igrami. Mi smo mu pripravili različne take igre, kakor domino, očenaš in pa kocke za zlaganje.

Če kateri naših malih zjutraj težko vstane, da bi šel v šolo, naj prosi ljubega Miklavža, da bi mu prinesel budilko. Budilke so prav primerno Miklavževo darilo in Miklavž bo kar vesel, če jo boste naročili zanj v naši zadržni trgovini, kjer že stojе pripravljene.

Tudi do Miklavževih ušes je že prišla vest, da pričakuje svet letos hude in dolge zime, zato nam je sporočil, naj pri-

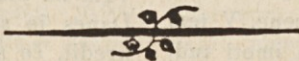
pravimo zanj dosti tople flanele za otroško perilo in pa flanele za spalne srajce in pidžame za odrasle naše člane. Posebno dosti veselja namerava letos pripraviti našim ženskim članicam z blagom za tople domače obleke. Tudi Miklavž je prišel do tega zaključka, da za domačo uporabo niso primerne volnene obleke, ampak samo barhentaste, ker jih lahko peremo. Radi tega naročila smo letos preskrbeli posebno veliko izbiro pralnega toplega baržuna, barhenta, flanele in deftina. Vzorci tega blaga so v večini taki, kakor so bili vzorci poletnega blaga. Miklavž letos zelo priporoča toplo jutranjo haljico tudi za mlade punčke in odrasla dekleta! Težko je popisati vse darove, ki smo jih Miklavžu pripravili, zato vas vse vabimo, da si jih o priliki ogledate in ugotovite, če je Miklavž upošteval tudi vaše želje.

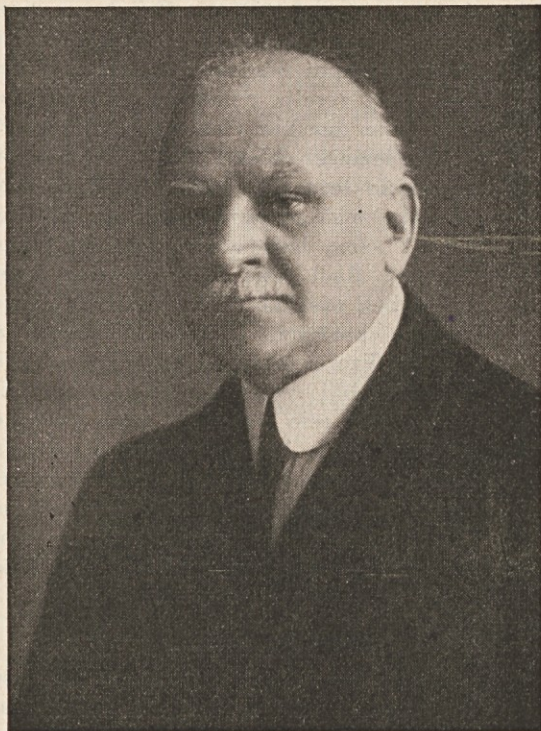
Okraski za božično drevo.

Letos smo zalogo božičnih okraskov še bolj izpolnili. Poleg svečk in držal, Marijinih in angeljskih las, pa srebrnih vencov, srebrnih in zlatih krogel, še toliko drugih okraskov, ki pa nimajo imena, da bi jih bilo mogoče opisati.

Poudarjamo, da je božično drevesce nemški običaj; Nemci so raznesli po svetu to navado, ki pa ni v skladu z našim slovanskim čustvovanjem. Zadnje čase se po naših zavednih domovih uvaja lep, velik, iz smrečja spleten venec, ki visi od srede stropa na treh vrvicah in je okrašen s svečkami in drugimi okraski; največ s predmeti, ki spominjajo na snežene sveče in storže. Obešajo pa tudi srebrne kroglice, ker so jako učinkovite.

Jaslice, hlevčki in pastirčki tudi že čakajo na naše člane, da jih odnesejo v svoje domove in ustvarijo z njimi svetlo in pokojno božično razpoloženje.

Jubilej Mihaila Avramovića

Dne 17. novembra t. l. je praznoval veliki srbski zadružni ideolog in zadružni delavec Mihailo Avramović 75-letnico svojega rojstva.

S svojim delom na zadružnem polju si je zaslužil po pravici ime „očeta srbskega zadružništva“. Njegove zasluge na tem polju so neprecenljive. O jubilanu smo več pisali v letošnjem Zadružnem koledarju. —

Naj mu bo usojena še dolga in plodonosna življenjska pot.

NOV ZADRUŽNI LIST.

Nabavljalna zadruga drž. uslužbencev v Mariboru je razširila svoj dosednji „Cenik“ v zadružni list „Mariborski zadrugar“. List obsega razen „Cenika“ pol

tiskane pole v velikem formatu in izhaja koncem vsakega meseca. Urejuje ga g. Mirko Lešnik.

Bratskemu glasilu želimo najlepših uspehov!

Gospodarski in tržni pregled

Obrat z živili v zadrugi.

Kakor so ugotovili Zvezini revizorji, se v naši zadrugi razproda (ali „obrne“) vsa zaloga v špeceriji najmanj devetkrat v letu. Ne razprodajo pa se vsi predmeti v enaki meri. Moka, meso, riž, olje, mast itd. se razprodajo n. pr. skoro vsak mesec. Če bi zadruga imela več gotovine, bi si nabavila večje zaloge, kar bi znatno vplivalo na prodajne cene. V tem primeru bi pa seveda morala imeti tudi večja in primernejša skladišča.

Zadruga prodaja blago po čim nižjih cenah, če se pa te dvigajo, jih mora zvišati tudi ona. Tega bi ji ne bilo treba, če bi imela, kakor smo povedali, dovolj gotovine in bi se založila z blagom za dalje časa.

Zato, zadrugarji, kupujte svoje potreščine kolikor mogoče za gotovino. S tem boste svoji ustanovi omogočili, da Vam bo blago prodajala po nižjih cenah. Danes je sploh težko dobiti kaj kje na kredit, če se ti pa to posreči, moraš vse drago plačati.

Draginja.

Draginja raste iz dneva v dan. Dosedanji ukrepi, da bi se dviganje cen zajezilo, niso uspeli.

Mi železničarji vidimo samo dve možnosti, da se nam v tej stiski pomaga: da se nam ali prejemki povišajo, ali pa da se zadruga državnih uslužbencev in železničarjev denarno podprejo, da bodo mogle svojim članom prodajati potrebščine po znosnih cenah.

Naraščajoče draginje ne bomo mogli dalje prenašati. Zadolženi smo že dovolj in čas je, da nam država priskoči na pomoč.

Zadruga v današnjih okoliščinah tudi ne more vsega storiti. Ker nima sredstev, se ne more boriti z draginjo; svojim članom tudi ne more dajati, kadar in kolikor bi hoteli robe na kredit. Nasprotno, kreditne nakupe bo morala zadruga omejiti, zlasti še pri manufakturi.

Poglejmo, kako so se cene najvažnejših živil dvigale od l. 1936. do danes!

	1936	1939
mast	din 18'—	din 21'—
slanina	„ 15'—	„ 16'—
moka Og.	„ 5'—	„ 5'50
fižol	„ 2'50	„ 5'50
riž	„ 8'—	„ 10'—
krompir	„ 0'80	„ 1'50
kava	„ 58'—	„ 76'— itd.

Ostale potrebščine so se podražile v tem času v splošnem za 25—30%, nekatere pa še za več!

Kaj pravijo časopisi?

Čitamo, da so bile v zadnjem času zaradi izvoza surovin in živil sklenjene trgovinske pogodbe z Nemčijo, Italijo, Francijo in Anglijo.

Izvozno društvo „Prizad“ nakupuje velike količine moke, pšenice, sadja itd. V Nemčijo bomo izvozili 2500 vagonov moke, 15.000 vagonov pšenice, 1600 vagonov jabolk, 300 vagonov masti, 50.000 debelih prašičev in druga živila v večjih in manjših količinah. Razumljivo je, da

mora ta izvoz znatno vplivati na cene na domačem trgu.

Direkcija za prehrano je prejela 610 milijonov dinarjev, da nakupi živila za zalogo za primer izredne potrebe. Tudi to bo prispevalo k dviganju cen, kar navdaja domačega konsumenta in zlasti nas, državne uslužbence, z vedno večjo skrbjo.

Pred kratkim smo tudi čitali, da kani finančni minister, ki so mu znane težke razmere, v katerih živimo, spremeniti zakon o državnih uslužbencih in nam povišati plače. Na žalost je bila ta vest demantirana in nimamo razloga, da bi ne verovali v — demanti.

„Jugoslovanski Lloyd“ štv. 255 z dne 8. novembra 1939 piše pod naslovom

Trgovci z živili in špecerijskim blagom ustavili prodajo robe na kredit:

„Trgovci s kolonialnim, delikatesnim, špecerijskim in mešanim blagom v mestu Zagrebu so imeli 3. novembra t. l. v prostorih svojega Trgovskega združenja plenarno sejo, na kateri so razmotrivali današnjo težko situacijo v trgovini v splošnem, posebno pa še v trgovini z živili. Konstatirano je, da so vse tovarne, ki predelavajo živila, inozemske veletrgovine in trgovska podjetja, ki vršijo posle prodaje živil na veliko, ustavile vsako, tudi najmanjšo prodajo robe na kredit vsem trgovcem (tudi zadrugam!). Nekateri tvornice, veletrgovine in producenti živil so šle celo tako daleč, da zahtevajo od trgovcev poravnavo starih dolgov, sicer jim blaga ne prodajajo niti za gotovino. S tem je onemogočeno vsako poslovanje malega trgovca-detajlista (velja za zadruga isto!).

Na podlagi tega so trgovci s špecerijskim in mešanim blagom sklenili, da bodo trgovci-detajlisti tako dolgo, dokler bodo tovarne in trgovci-grosisti prodajali robo samo za gotovino ali za plačilo vnaprej, prisiljeni, da tudi s svoje strani nobenemu kupcu brez izjeme ne bodo dajali ničesar na kredit, temveč bodo v bodoče prodajali živila samo za gotovino.“

In zadruga? Tudi one so vključene v gospodarsko življenje, tudi one ne bodo mogle drugače postopati, če bodo hotele vztrajati!

Sadje.

Letos je sadje rekordno obrodilo, vendar so cene za nas previsoke. Zimska jabolka stanejo, če jih kupiš sam, din 2.— do din 2.50 brez stroškov dovoza in užitnine. Nekaterih vrst boljših jabolk (kanadke, bobovci, moškanci itd.) v večjih količinah sploh ni dobiti. Prekupci in izvozniki dobro zaslužijo in se na domače potrebe ne ozirajo. Evo nekaj odgovorov, ki smo jih prejeli od podeželskih trgovcev!

„Na Vaš dopis odgovarjamo, da nimamo sadja za Vaše potrebe.“ Ali: „Jabolka imamo mešana, drugovrstna po ceni din 2.50, prvovrstna pa po din 3.— za kg.“ Itd.

Zadruga je dobila vendarle 1 vagon zimskih jabolk (moškancev in bobovcev), ki si jih pri njej članstvo lahko nabavi.

Orehi.

Orehi so letos tudi dobro obrodili, vendar so cene razmeroma visoke. Nemčija je tega sadeža pri nas mnogo nakupila. Cene pri producentih znašajo din 5—6 za kg.

Koruza.

Časopisje je poročalo, da je letošnji pridelek na koruzi slab in da se koruza ne bo izvažala. Ne moremo še kontrolirati, če je to resnica. Le to vemo, da so cene koruzi v skoku in da stane kg pri trgovcu v Ljubljani din 1.80. V Banatu se je tekom 8 dni cena koruzi dvignila za din 0'30 pri kg in je sploh ni bilo mogoče dobiti. Kmet drži koruzo doma in čaka višje cene.

Moka.

V zadnjih treh tednih so zaradi izvoza cene moki poskočile za din 0'40 pri kg.

Pričakovati je še nadaljnjega povišanja iz razlogov, ki smo jih navedli na drugem mestu.

Olje.

V dnevniku „Jutro“ smo čitali kritiko o dvakratni podražitvi namiznega olja. Pisec članka konstatira, da se surovine za izdelavo olja niso podražile in da le tovarne zaradi konjunkturalne dvigajo cene.

Jajca.

Podražitev jajc v jeseni je vsako leto običajen pojav. Ali letošnje cene so v tem času le previsoke. V Ljubljani stane jajce din 1'50. Zadruga je dobila ponudbo za dobavo jajc po din 1'35 za komad franco čakovec!

Krompir.

Še nobeno leto ni bilo tako povpraševanje po krompirju kot letos. Znano je, da je bil letošnji pridelek krompirja v vsej banovini precej pičel. V mesecu oktobru je zadruga nakupila 12 vagonov gorenjskega krompirja, ki smo ga domačega članom vsega razprodali. Bojimo se, da bo nadaljnja dobava krompirja letos težka in da bo cena visoka. Časopisje je priporočalo, da naj v Ljubljani mestni magistrat nakupi večjo količino krompirja in ga postavi na trg ter s tem zniža cene. Ta nasvet bo neizvedljiv, ker krompirja v večji količini sploh ni dobiti.

Krompir stane franco gorenjska postaja danes že din 1'40 do din 1'50 za kg.

Milo.

Kot vse, se je seveda podražilo tudi milo. Pravijo, da se potrebujejo za izdelavo mila surovine iz prekomorskih krajev, od koder je dovoz zaradi vojne otežkočen. Morda se bomo morali povrniti k pestopanju pred 40 leti, ko so gospodinje pri pranju perila uporabljale lesni pepel, na katerega so vlivale vročo vodo in v čebrih s tako vodo namakale perilo. —

L. J.

Iz uprave

Oddaja manufakturnega blaga na kredit

V sedanjih razmerah, ko cene stalno rastejo in zadruga vedno težje nabavlja blago, katerega mora še pred prejemom plačevati v gotovini, je nujno potrebno, da si zadruga zagotovi za nabavo potrebna denarna sredstva. Nadalje se mora v teh časih preprečiti tudi vsako izrabljanje kredita. Preveliko kreditiranje škoduje tako zadrugi, kakor tudi članom, ki redno izpolnjujejo svoje obveznosti do zadruge, ker ogroža njih nemoteno oskrbovanje z vsemi potrebščinami.

Zato je upravni odbor na svoji seji dne 11. novembra t. l. sklenil, da se člani ponovno opozore

1. na skupščinski sklep, da v nobenem primeru ne sme kredit prekoračiti višine d v o m e s e č n i h prejemkov člana;

2. na sklep upravnega odbora, ki je objavljen v „Zadregarju“ št. 9., da se nerednim plačnikom blago na kredit sploh ne izdaja in da dobe redni plačniki blago na kredit brez izjeme le d o n a j v e č 6 o b r o k o v ;

3. da se mora vsak član pred nakupom manufakture na kredit javiti v kreditni pisarni.

Poleg tega pa je upravni odbor na isti seji sklenil, da se določbe za oddajo manufakturnega blaga na kredit še poostrijo in da se dovoli kredit v določenih primerih le po predhodnem dovoljenju upravnega odbora.

Z dnem, ko se objavi ta sklep v „Zadregarju“, veljajo za to še naslednje določbe:

1. Člani, ki neredno odplačujejo svoje obroke, ki jih sami znižujejo ali sploh opuščajo, ali ki so v zaostanku z odplačilom svojega dolga p r e k o 6 m e s e c e v , torej tudi taki člani, katerim je upravni odbor dovolil odplačevanje njih dolga v 10 mesecih, ne dobijo sploh nobenega novega kredita za manufakturo.

2. Kreditna pisarna s a m a lahko dovoli kredit le rednim plačnikom, to je takim plačnikom, ki redno jemljejo blago na 6 ali manj obrokov in ki odplačujejo dogovorjeni obrok vsak mesec ali ki z dovoljenjem upravnega odbora kvečjemu e n m e s e c v e n e m l e t u niso plačali svojega obroka.

Takim plačnikom sme dovoliti kreditna pisarna nov kredit do 6 kratnega zneska, ki ga je član d o s e d a j p o v p r e č n o p l a č e v a l vsak mesec. Od tega zneska se stari dolg odšteje.

Ako torej član, ki redno vsak mesec odplačuje 200 din na svoj dolg in ima 700 din starega dolga, želi nov kredit, mu sme kreditna pisarna nakazati le 6×200 din manj 700 din, to je 500— din.

3. Članom, ki hočejo dobiti večji kredit in zato povečati svoje dosedanje obroke in članom, ki dosedaj niso ne za gotovino in ne za kredit nabavljali svojih potrebščin v zadrugi, dovoljuje kredite le upravni odbor.

Ti člani morajo najpreje predložiti prošnjo na upravni odbor, kjer morajo navesti znesek, za katerega želijo nabaviti manufakturo, višino obroka, katerega bodo obvezno vsak mesec plačevali, to je, ali bodo blago odplačali v 6 ali manj kot v 6 mesecih, in višino svojih prejemkov.

Člani, ki dosedaj sploh še niso kupovali svojih potrebščin v naši zadrugi, se morajo tudi obvezati, da bodo takoj pri prejemu blaga plačali prvi obrok v gotovini.

Upravni odbor bo nato v ne kaj dne h odločil, ali se kredit dovoli ali ne in o tem prosilca pismeno obvestil.

Prošnje naj člani naslovijo na Nabavljalno zadrugo uslužbencev državnih železnic in sicer: Masarykova cesta v Ljubljani ali Koroški kolodvor v Mariboru ali na poslovalnico Jesenice, kar se ravna po tem, v katero okrožje spadajo, ali pa naj jih tam osebno oddajo.

Člane opozarjamo, da bodo prošnje rešene šele v ne kaj dne h in da torej pred pismenim obvestilom, da jim je kredit dovoljen, ne morejo nabaviti blaga. Zato naj se člani, ki stanujejo zunaj Ljubljane, Maribora ali Jesenic, ne odpeljejo prej v Ljubljano ali Maribor, dokler niso dobili pismene rešitve na svojo prošnjo.

Člani jeseniškega okrožja si morajo pred nakupom blaga v Ljubljani preskrbeti pri poslovalnici na Jesenicah nakaznico, ker brez nje v Ljubljani ne morejo dobiti blaga na kredit.

Vsi člani pa naj se zavedajo, da bo v teh časih zadruga lahko preskrbovala svoje člane z vsemi potrebščinami le pod pogojem, če bo čim več prodajala za gotovino in če bodo člani, ki jemljejo blago na kredit, redno in čim hitreje odplačevali svoje dolgo ve.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. železnic, r. z. z o. z. v Ljubljani

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17 • TELEFON ŠT. 46-52 IN 46-53

PRODAJALNE

Ljubljana:

Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 4652-3

Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 4651

Maribor:

Koroški kol., Frankopanska c. 34, telefon št. 2061

Glav. kol., Aleksandrova cesta 42., telefon št. 2825

Jesenice: Prešernova, telefon št. 606

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 11

Obračunske cene veljavne od 21. novembra 1939 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le takoj ob prejemu blaga.

Mlevski izdelki

Moka Ogg	kg	3.65
„ Og	„	3.65
„ št. 2	„	3.45
„ št. 5	„	3.25
„ ajdova	„	5.—
„ koruzna	„	2.50
„ „ krmilna	„	1.80
„ pšenična krmilna	„	2.10
„ ržena	„	3.20
Otrobi, pšenični debeli	„	1.90
„ „ drobni	„	1.70
Zdrob, činkvantin	„	3.60
„ koruzni	„	2.90
„ pšenični	„	4.40
Žikin zdrob ¼ kg	zav.	6.50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	7.50
Krpice	„	7.50
Makaroni	„	7.50
Polži	„	7.50
Rezanci	„	7.50
Špageti	„	7.50
Zvezdice	„	7.50

Jalčne

Makaroni	kg	10.50
Polži	„	10.50

Jalčne v kartonih

Makaroni	kg	11.50
Špageti	„	11.50
Jajnine vseh vrst	„	17.—
A. C. „ „	„	18.—

Riž

Carolina	kg	—.—
Ia	„	11.25
Ila	„	10.—

Deželni pridelki

Čebula, domača	kg	2.50
Čebula, pražena „Cepo“	doza	6.—
Česen	kg	6.50
Fižol, beli gradiščanski	„	5.50
Grah zelen	„	13.—
Ješprenj	„	4.25
Ješprenjek	„	7.—
Kaša	„	4.—
Koruzna, debela	„	2.—
„ „ činkvantin	„	2.75
Krompir novi	„	Dnevna cena
Leča, Ia	„	14.—
„ „ domača	„	5.—
Piča za kure	„	2.50
Ptičja hrana	„	8.—
Tropine, lanene mlete	„	2.60
Ječmen	„	2.40
Oves	„	2.40
Proso	„	2.55
Pšenica	„	Dnevna cena
Slive suhe bosanske	„	7.50
Zelje kislo	„	3.—
„ „ v sodčkih	„	2.75
Btto-Netto	„	2.75

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	14.50
Rozine, Ila	„	12.50
Hruške suhe	„	4.50

Fige v vencih	kg	7.50
Jabolka	„	3.50, 3.75
Lešniki, tolčeni	„	43.—
Limone	kom.	—75
Mak plavi	kg	17.—
Mandeljni, Ia	„	52.—
Rožiči, celi	„	6.—
Rožičeva moka	„	6.—

Sladkor

Kocke	kg	15.25
Sipa, drobna	„	13.75
„ debela	„	13.85
V prahu	„	15.50
Bonboni	„	25.—
„ „ Fourres, Ia	„	40.—
Bonboniere	kom.	po izb.
Kandis	kg	27.—
Margo slad	„	44.—
Šumeča limonada	kom.	1.—

Sol

Fina	kg	4.—
Morska	„	1.50

Kava

Perl	kg	Po dnevni ceni
Portoriko	„	„

Surova, Ia	kg	
„ IIa	„	
Viktorija	„	
Žgana	„	
„ Rio	„	
„ Special	„	
Hag, mali	zav.	
„ veliki	„	

Po dnevni ceni

Žitna kava

Ječmenova, slajena, za-		
družna	kg	11.—
Ječmenova, zadružna . .	„	7.50
Ržena, slajena, zadružna	„	12.—
Dr. Pirčeva	„	12.50
Kneipp	„	13.50
Perola	„	13.50
Proja	„	9.—
Žika	„	13.—

Ostale kavine primesi

Cikorijska Franck à ½ kg	kg	18.50
„ Franck à ¼ kg	„	19.50
„ Favorit à ½ kg	„	16.—
„ kolinska à ½ kg	„	18.50
„ kolinska à ¼ kg	„	19.—
Enrilo	„	21.—
Figova kava	„	23.—
Redilna kava	„	21.—

Mast

Mast Ia	kg	21.—
„ v dozah	doza	110.—
Ceres bel		
„ rumen		
Čajno maslo Ia gorenjsko	„	36.—
„ „ štajersko	„	32.—
Kuhano maslo	„	32.—

Mesni izdelki

Carsko meso	kg	21.—
Hrenovke	kom.	2.—
Jezik, goveji	kg	24.—
„ svinjski	„	24.—
Kare brez kože	„	23.—
Kračje	„	14.50
Kranjske klobase	„	3.50

Meso, prekajeno, vratina	kg	22.—
Prsni vršci	„	18.—
Reberca, brez kože . . .	„	19.—
Salama, krakavska . . .	„	24.—
„ letna	„	21.—
„ milanska	„	58.—
„ mortadela	„	25.—
„ navadna	„	12.—
„ ogrska	„	58.—
„ pariška	„	22.—
„ posebna	„	22.—
„ tirolska	„	22.—
Slanina, hamburška . . .	„	23.—
„ krušna	„	22.—
„ papricirana	„	23.—
„ prekajena, deb.	„	23.—
„ soljena	„	21.—
„ tirolska	„	23.—
Svinjske glave, brez kosti	„	15.—
Svinjski parklji	„	8.—
Šunka, domača, kuhana . .	„	45.—
„ praška	„	24.—
„ zvitka	„	23.—
Želodec suhi	„	27.—

Ribe — pastete

Sardele, očiščene, v olju	„	—75
Sard. obr. s kaper., mala	doza	4.50
„ „ „ „ velika	„	7.50
Sardine	„	7.50
„	„	6.—
„	„	5.—
„	„	2.75
„	kom.	1.25
Pašteta, jetrna	doza	5.25
„ sardelna	„	6.—
Guljaž, goveji	„	7.—
Vampi	„	6.50

Delikatese

Citronat	kg	100.—
Naš čaj	zav.	6.—
Čaj v dozah	vel. doza	32.—
„ „ „ „ mal. „	„	18.—
„ „ zavitkih	zav.	4.50
„ „ „	„	9.—
„ „ „	„	10.—

Čaj v zavitkih	zav.	18.—
„ brazilski „Mate“ . . .	„	3.50
„ odprti	kg	160.—
Čokolada à ¼ kg	tabl.	12.—
„ „ 1/10 „	„	5.—
„ „ 1/20 „	„	2.75
„ z lešniki	kom.	1.25
„ „ „ 1/10 kg	tabl.	6.75
„ „ „ 1/5 „	„	14.—
„ mlečna 1/14 kg	„	5.25
„ „ 1/7 „	„	11.—
Drobtine	kg	6.—
Gorčica	„	17.—
„	koz.	7.—
Jajca, štajerska, dnevna		
cena		

Na progo jih ne moremo pošiljati.

Guljaž ekstrakt	zav.	3.50
Juhan, mali	stekl.	9.50
„ veliki	„	20.—
„ na drobno	dkg	1.30
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	vel. zav.	14.—
Kaaba, redilna kava čok.		
okusa	mal. „	7.—
Kakao, holandski	kg	62.—
„ I	„	50.—
Kapri	„	60.—
Keksi v zavitkih	zav.	6.—
„ „ „ à 1 kg	„	19.—
„ na drobno	kg	19.—
„ v pločev. dozah	doza	24.—
Kruh črn in bel	štruca	2.—
Kumarce, kozarec	38.— do 70.—	
Kvas	kg	38.—
Maggi, mali	stekl.	11.—
„ srednji	„	18.—
„ veliki	„	28.—
„ na drobno	dkg	1.50
„ kocke	kom.	1.—
Marmelada, jabolčna . . .	kg	19.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	20.—
Marmelada, marelična . .	„	29.—
„ „ doza		
à 1 kg	„	30.—
Med, cvetlični	„	18.—
„ ajdov	„	17.50
„ cvetlični, mali koz. kom.		11.50
„ „ vel. „	„	22.—
„ „ mali lonč.	„	1.50
„ „ sred. „	„	4.—
„ „ vel. „	„	7.—
Desert šnite	„	1.25
Napolitanke, dolge	„	1.—
„ „	zav.	15.—
Oblati	„	15.—
Otroški piškoti	„	15.—

Prilhajate v prodajalno v odrejenem terminu, pa bodeate dobro in hitro postreženi. Embalažo pošiljajte pravočasno.

Ovomaltine, mala . . . doza	10:50
„ srednja . . . „	24—
„ velika . . . „	43—
Paradižniki, $\frac{1}{5}$ kg . . . „	4:50
„ $\frac{1}{2}$ „ . . . „	10—
„ 1 „ . . . „	19—
Sir, Jason kom.	1:25
„ „ škatl.	7—
„ emendolski, la . . . kg	27—
„ Parmezan „	75—
„ stiški „	26—
„ trapistovski „	20—
„ edamski „	26—
Soda, jedilna „	20—

Pudingi in pecilni praški

Citronin prašek za puding zav.	2:50
Čokoladna krema „	3:50
Čokoladni prašek za puding „	2:80
Malinov prašek za puding „	2:50
Mandelnov prašek za puding „	2:50
Pecilni prašek „	1—
Pripomoček za vkuhanje „	2—
Rumenilo „	1—
Vanilijeva krema „	3—
Vanilijin prašek za puding „	2:50
Vanilijin sladkor „	1—
Zmes za šartelj „	12—

Dišave

Cimet, cel in zmlet . . . zav.	3—
Ingver „	3—
Janež „	2:50
Kamilce kg	34—
Klinčki (žbice), celi in zmleti zav.	2:50
Korjander „	2:50
Kumna „	2:50
Lavorjevo listje „	1—
„ zrnje „	1—
Majaron kg	65—
Muškatov cvet zav.	3—
Muškatovi orehi kom.	—75
Paprika, huda zav.	3—
„ sladka „	3—
Piment, cel in zmlet . . . „	2:50
Poper, „ „ „ „ „	3—
Vanilija v šibkah velika kom.	3:50
Žafran zav.	1—

Tekočine

Kis za vlaganje l	4—
„ nav., dvojno močni . . . „	3:50
„ vinski „	5—
Olje, bučno „	16—
„ italijansko „	20—

„ namizno l	16:50
„ olivno „	18—
„ „ la „Medicinal“ . . . „	22—
Francosko žganje, mala stekl.	10—
„ „ srednja „	24—
„ „ velika „	48—
Brandy, à 0'17 l „	—
„ „ 0'35 l „	28—
„ „ 0'70 l „	46—
Liker, Balkan, grenki . . . l	42—
„ „ sladki „	42—
„ Pelinkovec „	37—
„ razni „	38—
Rum la, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	34—
„ la, „ 1 l „	58—
„ Ila, „ $\frac{1}{2}$ l „	24—
Esenca za liker „	5—
Rumova esenca „	8—
Žganje, borovničar, à $\frac{1}{2}$ l . . . „	24—
„ brinjevec, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
„ hruševac, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
„ slivovka, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	16:50
„ tropinovec, „ $\frac{1}{2}$ l . . . „	21—
Vino, belo, štajersko . . . l	12—
„ Muškat. Silvanec . . . „	14—
„ Župsko, črno „	12—
„ cviček „	10—
„ belo, dalmatinsko . . . „	—
„ Opolo „	—
„ Prošek „	26—
„ Vermut „	30—
Malinovec, à $\frac{1}{2}$ l stekl.	14—
„ odprti kg	18—
Radenska voda $\frac{14}{10}$ l . . . stekl.	7—
„ „ $\frac{1}{2}$ l „	3:50
Rogaška voda $\frac{14}{10}$ l . . . „	7—
„ „ Donati 1 l „	6:50
Grenka voda Fr. Jožefova . . . „	11—

Potrebščine za perilo

Mila

Hubertus, sivo kg	12:50
„ navadno „	13:50
„ terpentin „	15:50
Merima „	14:50
Sunlight zav.	2—
Schicht, navadno kg	13:50
„ terpentin „	14:75
Zlatorog, navadno „	13—
„ terpentin „	14:75

Pralni praški

„Ena“, milne luske . . . kg	40—
„Henko“ soda zav.	2:50
Lux „	4:50
Perion „	4:50
Persil „	5—
Radion „	5:25
Snežinka „	4:50

Ženska hvala zav.	2:50
Radost peric „	2:50
Teksil „	2:50
Belil „	2:75

Druge potrebščine

Soda za pranje kg	2:25
Lug „	3:75
Boraks zav.	2:50
„ carski škatl.	5:75
Škrob rižev „	5—
„ „ zav.	1:50
Plavilo v kockah „	2:50
Plavilni papir „	1:50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13—
„ „ „ vel. „	14—
Pralni stroji, pločev. mali „	15—
„ „ „ vel. „	17—

Vrvi za perilo . . . 15 m	Cene po kvaliteti
„ „ „ 20 m	
„ „ „ 25 m	
„ „ „ 30 m	
„ „ „ 35 m	
„ „ „ 40 m	
Obešalniki za sušenje perila kom.	20—
Ščipalka za perilo „	—25

Toaletni predmeti

Milo, Elida kom.	—
„ Favorit „	8—
„ 7 cvetlic „ „	7:50
„ Glicerin „	5, 9
„ kopalno . . . vel. „	12—
„ kopalno . . . mal. „	7:50
„ Karbol „	4—
„ mandeljnovno „	6:50
„ Marija „	10—
„ Olivia mali „	4:50
„ „ vel. „	7—
„ domače „	4:50
„ Osiris „	6—
„ otroško „	8—
„ za roke „	4:50
„ Speick „	8—
„ za britje la „	8—
„ „ „ Ila „	3—
Cimean „	6:50
Chlorodont „	6:50
Doromat „	8:50
Kalodont mala „	6:50
„ vel. „	12—
Odol mala stekl.	22—
„ sred. „	35—
„ vel. „	65—
Olje, orehovo, pristno . . . „	8—
Olje za sončenje in mašažo „	6—
Ustna voda Cimean . . . „	18—
Kolonska voda . . . mala „	13—
„ „ . . . vel. „	24—

Esenca za kolonsko vodo stekl.	16—
Krema za kožo Cimean . doza	10—
Krema za kožo Elida ^{nočna} tuba	13—
Krema za kožo Elida ^{dnevna} „	12—
Nivea krema doza	10—
Uran „ „	10—
Parfum stekl.	16—
Puder Elida škatl.	10—
Vazelin „ doza	6—
Šampon „ zav.	3—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna . . . mal. škatl.	5—
„ „ . . . sred. „	7—
„ „ . . . vel. „	13—
„ rjava „	5—
„ rumena „	5—
„ bela „	5—
„ sortirana „	3—
Mast za čevlje, črna . . . „	450
„ „ „ rjava . zav.	450
Belin „	2—
Olje za mazanje podplato- tov stekl.	8—
Krtače za blato kom.	4—
„ „ mazanje „	150
„ „ svetljenje „	12—
Vezalke, črne, kratke . par	125
„ „ srednje „	150
„ „ dolge „	175
„ rjave, kratke „	125
„ „ srednje „	150
„ „ dolge „	175
„ usnjene, črne „	2—
„ „ rjave „	2—

Razno

Brusači kom.	13—
Celofan, papir zav.	250
Čistilo za parkete . mal. doza	10—
„ „ „ „ vel. „	20—
Črnilo stekl.	325
Flit mal. doza	16—
„ „ „ „ vel. „	29—
„ s škropilko kart.	51—
„ škropilka kom.	22—
Grafit „	—50
Hobby, prašek zav.	4—
Kadilo kg	35—
Kolofonija „	9—
Kladiva za meso kom.	12—
Kolesa moška, kromirana 1150- do 1450-	
„ damska, kromir. . 1150- do 1550-	
„ moška, poniklj. . kom.	1200—
Pllašči za kolesa „	60—
Zračnice za kolesa „	16—
Likalit zav.	3—
Krtače za obleko kom.	16—
„ „ parkete „	27—
Krtače za ribanje „	4—
„ „ „ Ia „	5—

Krtače za roke „	250
„ „ roke, dvostr. „	5—
„ „ zobe, male „	8—
„ „ „ „ velike „	12—
„Mali sadjar“ knjiga	5—
„Mali vrtnar“ „	5—
Metle, male kom.	8—
„ velike „	1150
Metlice, otroške „	550
„ za obleko „	625
„ „ posodo „	150
Morska trava Ia kg	4—
Muholovci kom.	—75
Nagrobne lučke kart.	11—
„ „ „ v keram.	
lončkih kom.	375
Nočne lučke škatl.	175
Obešalniki, mali kom.	250
Olje za šivalne stroje . stekl.	425
Omela, bombažna kom.	32—
„ mala „	12—
„ za parkete „	24—
Omelčka za čiščenje ste- klenic 7.50 do 15—	
Pasta za peči škatl.	3—
Peharji, srednji kom.	4—
„ veliki „	450
Papir klosetni zav.	250
Peresniki kom.	2—
Pergament papir pola	1—
Pesek za email posodo . zav.	1—
„ „ „ „ „ „	150
„ „ „ „ „ „	2—
„ „ „ „ „ „	250
Pile, trioglate srednje . kom.	5—
„ „ „ „ „ „	550
„ plošnate, male „	950
„ „ „ „ „ „	11—
„ „ „ „ „ „	13—
Platn. vreč. za ca 8 kg „	5—
„ „ „ „ „ 15 kg „	8—
„ „ „ „ „ 25 kg „	1150
„ „ „ „ „ 45 kg „	1650
Prašek za čiščenje zlata in srebra zav.	325
Prazne pušice kom.	5, 10
Predpražniki Ia 16— do 49-	
„ „ „ „ „ „	10—
„ „ „ „ „ „	4—
Prijatelj gospodinj (za štedilnik) „	110—
Rahljači, brez ročaja „	12—
„ „ z ročajem „	15—
Semena zelenjadna zav.	1—
Sidol tuba	550
Svitol „	5—
Vitol „	550
Sita patent kom.	20—
Snažilne gobice za po- sodo „	150
Solnice, lesene „	9—
Stručnice, male „	6—

Stručnice, velike kom.	8—
„ „ „ „ „ „	7—
Sukanec, bel, črn št. 10—12 valj.	450
Sukanec, bel, črn št. 16—36 „	350
„ „ 40—60 „	275
Sveče, dolge zav.	850
„ „ „ „ „ „	150
„ „ „ „ „ „	850
„ „ „ „ „ „	1—
„ „ „ „ „ „	575
Svinčniki, navadni kom.	150
„ „ „ „ „ „	350
Šivanke zav.	150
Šmirkovo platno, belo . pola	150
„ „ „ „ „ „	2—
Sparklet steklenice kom.	150—
„ „ „ „ „ „	450
„ „ „ „ „ „	250
Sted Regulator obroči: 160—220 mm „	60—
230—240 „ „	75—
Sted Regulator plošče: 18×12 col „	115—
21×12 „ „	120—
Tepači, mali „	8—
„ „ „ „ „ „	13—
„ „ „ „ „ „	18—
Umetno gnojilo kg	2—
Vim zav.	250
Vit „	450
Vžigalice „	10—
„ „ „ „ „ „	1—
Zobotrebci zvez.	—25
Jedilni pribor, navadni, alpaka in kromiran Po izbiri	

Kurivo

Drva, bukova, cela	Po dnevni ceni
„ „ „ „ žagana	
„ „ „ „ mehka v kolob.	
Premog, trboveljski, kosovec	

Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla, žarnice itd.

Naša prodajalna na Jesenicah prodaja poleg špecerije tudi vse galanterijsko blago.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.

Člani, ki jemljejo moko v originalnih vrečah se naprošajo, da vreče vračajo.